

Година X.

София. Мартъ 1938 г.

Книга 3 (93)

Илюстрация ИЛИНДЕНЪ

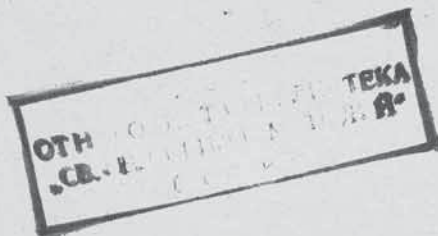

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

Съдържание:

1. Райко Жинзифовъ — отъ Никола Т. Балабоновъ
2. Отецъ Паисий — отъ Кочо Г. Молеровъ
3. Развоя на революционното движение въ Одринския вилаетъ отъ втората половина на 1896 г. до края на първата половина на 1901 г. — отъ Лазаръ Димитровъ
4. Маршъ — отъ К. Кюркчиевъ
5. Юбилейно приветствие къмъ г-жа З. Шумлянска — отъ Сийка Добревска
6. Захария Юлианъ Шумлянска
7. Димитъръ Андоновъ, Никола Вълчевъ, Несторъ Байновъ Таневъ и Георги Хр. Стайновъ — отъ П. Ацевъ
8. Българъ етнографски прегледъ върху една частъ македонски българи — отъ Кирилъ Младеновъ
9. Положението

Благодарностъ

Семейството и близкитѣ на починалия АНДОНЪ ХР. ПИПЕРЕВСКИ изказватъ голѣма благодарностъ на всички роднини, сродници, приятели и познати, които по случай смъртта на незабравия ни и непрежалимъ съпругъ, баща и дѣдо

Андонъ Хр. Пиперевски

сподѣлиха голѣмата имъ скръбъ, като изказаха устно, писмено или телеграфически своитѣ съболезнования и съчувствия, и изпратиха останкитѣ на покойния до вѣчното му жилище. Благодарятъ още на управителния съветъ на Македонския наученъ институтъ, на управителния и контроленъ съвети на Македонската кооперативна банка, на настоятелството на щипското благотворително братство „Тодоръ Александровъ“ и женската дружба, на централния комитетъ на Общия съюзъ на бълг. търговци, на централния комитетъ на Търговско-бакалския съюзъ въ България, на софийското търговско-бакалско сдружение „Три Светители“, на Софийското общо търговско сдружение, на Софийската стокова борса, на приятелитѣ му колеги-колониалисти и на фирмата Бенционъ & Синъ за издаденитѣ некролози и положенитѣ вѣнци. Благодарятъ сжщо и на г. г. д-ръ Минко Шипковенски, Никола Стоименовъ и Борисъ Димитровъ за произнесенитѣ имъ отъ името на съответнитѣ организации прочувствени, сърдечни и утешителни слова за покойника.

Отъ опечаленитѣ

Пропуснато да се отбелени:

- 1) Статията Райко Жинзифовъ се публикува по случай 100 годишнината отъ раждането — 17. II. 1838 год.
- 2) Стиховете „На Райка Жинзифовъ“ стр. 13 сж отъ Вѣнко Марковски.

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 5 лв.

Списание то е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN“ Rédaction et administration: rue „Pirot“ 5. — Sofia, Bulgarie

Никола Т. Балабановъ.

Райко Жинзифовъ

* 15. II 1938 — † 15. II 1877 г.

Просвѣтното движение, което характеризира епохата на Възраждането и което дава плътъ и кръвъ на устрема за политическа връзка и културна свобода, се заражда въ южнитѣ крайща на земята, чийто синове говорятъ звучния български езикъ. Много отъ ратниците на това движение, родени въ южнитѣ крайща, узрѣватъ главно подъ гръцко влияние, а не малцина, и то между първитѣ, се възпламеняватъ за народополесна дейность тъкмо въ гръцкитѣ училища. Въ тѣхъ, именно, тѣ не само овладяватъ високата образованость на епохата, но чрезъ националния духъ, който господствува въ училищата, възпламеняватъ и своето българско съзнание. Между свѣтлитѣ ратници на Възраждането, откърмени съ млѣкото на просвѣтително движение въ южнитѣ предѣли, е и *Жинзифовъ*, който твърде младъ замѣня гръцкото си име Ксенофонтъ съ българското — Райко.

Кръщение за своето ратничество Райко Жинзифовъ получава отъ Димитъръ Миладиновъ и следва неговия примѣръ и неговия пътъ съ една завидна преданость. И въ това, именно, се корени голѣмото значение на Райко Жинзифовъ — чийто творчество е твърде богато по съдържание, на което се дължи и внушителното му значение на времето си и днесъ.

Цѣлото творчество на Жинзифова — стихотворения, преводи, статии — се е появило въ руския и българския печатъ и чрезъ своето богато съдържание е постигнало двойко въздействие. Отъ една страна то е внедрявало въ съзнанието на народнитѣ маси идеитѣ и тежненията на просвѣтителното и освободително движения, приобщавало ги е къмъ усилията на ратниците за свобода и просвѣта и е крепило вѣрата имъ въ утрешния новъ и свѣтълъ день на земята подъ българското небе. Отъ друга страна, чрезъ творбитѣ си, намѣрили мѣсто въ руския периодически печатъ, Райко Жинзифовъ е запознавалъ руското общество съ възрожденското движение, съ черковната борба и нейния характеръ и смисълъ, като е подбуждалъ

и засилвалъ, по този начинъ, интереситѣ му къмъ българския народъ. Не бива при това да се забравя, че, за времето си, Райко Жинзифовъ е съ твърде широкъ погледъ и не стои отчужденъ отъ идеята за славянството, която въ него моментъ живо вълнува буднитѣ умове по цѣлия славянски свѣтъ. И тъкмо чрезъ тази своя писателска дейность на времето си, която крие двойко въздействие, Райко Жинзифовъ е внесълъ внушителенъ дѣлъ за развитието и хода на ония събития, въ чийто вихъръ цѣфна свободата на днешна България.

Творчеството на Райко Жинзифовъ има своето литературъ-исторично значение и днесъ. Като форма и съдържание то е единъ документъ за литературното развитие и за литературния вкусъ и интереси на епохата. Освенъ това литературъ-исторично значение, творчеството на Райко Жинзифовъ има и историческо значение. Днесъ то разкрива лиризма въ душата на нѣколко поколения, идеитѣ и стремежитѣ, които сж осмисляли и запълвали живота имъ, скърбитѣ и мжкитѣ, които сж ги потискали, тѣхната завидна привързаность къмъ българското, теглата имъ въ родината при условията въ робство, тжгата имъ по родината, когато сж били заставяни да се рѣятъ по чужбинска земя съ всичкитѣ несгоди на скитничеството и на емиграцията, както и мжката за страданията на българския народъ. Изобщо, въ творчеството на Райко Жинзифовъ е изразенъ изцѣло вътрешния, духовния миръ на нашата интелигенция въ продължение на цѣла една епоха преди Освобождението, отразени сж просвѣтителнитѣ и национални възгледи, идеи и идеали на тази интелигенция и нейния високъ духъ и корава воля, посветени изключително на свидното и завидно ратничество за свободата на българската земя и на българския народъ.

И тъй, творчеството на Райко Жинзифовъ има своето внушително значение: — на времето си като възбудителъ на идеали и стремежи, а днесъ като единъ прекрасенъ исторически доку-

ментъ. Въ живота на народи, които не сж завършили своя исторически и културен възходъ, и едното и другото значение на творчество, като това на Райко Жинзифовъ, е еднакво ценно и

еднакво достойно, за да бжде изтъквано предъ младитѣ поколѣния и да се създава почитъ къмъ него.

Изъ „Южна Литература“.

Отецъ Паисий*)

Напоследъкъ става дума у насъ да се установи, макаръ и изкуствено, родното мѣсто на отецъ Паисий, Хилендарски, за да имаме и ние своя Йерусалимъ за поклонение предъ паметта на патриарха на нашето възраждане. А защо подобно неестествено положение, когато има внушителни данни, които казватъ, че неговото родно мѣсто е историческо Банско — свидната рожба на легендарния Пиринъ?

подъ турцитѣ. Нападнаха ни харамии и ни обраха. Баща ми ме заведе въ Копривщица при неговъ познатъ, дѣдо Стоянъ**), комуто съобщихме за станалото. По негово желание и настояване азъ останахъ у тѣхъ като слуга, а баща ми се завърна самъ въ Банско. Бѣхъ около 17—18 годишно момче и ми се работѣше много, за което дѣдо Стоянъ ме обикваше все повече и повече. На другата година ми дойде известие, че баща ми умрѣлъ и азъ поч-

гр. Банско

Въ своята книга „Македония и българското възраждане“ нашиятъ виденъ ученъ Симеонъ Радевъ казва, че отецъ Паисий е роденъ отъ Разложката частъ на Самоковската епархия (както е било тогава) и *по всѣка вѣроятностъ отъ Банско*.

Животътъ на отецъ Паисий Хилендарски съвпада съ оня периодъ отъ време, когато Банско е стояло високо въ икономическо, търговско и просвѣтно отношение и е било единъ отъ фароветѣ за духовна свѣтлина, които блещукали тогава въ ужасната българска тъмнина. То е вече било родило и раждало и друга велики българи и съграждало такива старинни кѣщи, черкви и кули, които и днесъ очудватъ зрителя.

Въ Банско се знае, че като мирянинъ самъ отецъ Паисий е стоялъ на чело на единъ керванъ, който прекарвалъ памукъ и обработени кожи за Австро-Унгария — главната стока, съ която Банско водило тогава своята прочута търговия по-далечъ отъ обширната турска империя. Тогава той е научилъ сигурно и нѣмски езикъ, което го улеснило отпосле да ходи чакъ въ Нѣмско, за да събира материали за своята история. Защо напуска Банско и какъ се явява подъ образа на прочутия Светогорски монахъ, се знае следното, казано презъ 1920 год. отъ Банския старецъ дѣдо Тоше Златевъ, тогава на деветдесетъ години.

„Бѣхме съ баща ми, дѣдо Златко, за жива стока къмъ северна България, когато тя бѣше още

нахъ да мисля за връщане въ Банско. Дѣдо Стоянъ не бѣше съгласенъ и скърбѣше много, но нѣмаше другъ изходъ. Той повтори много пѣти да видя какво видя въ Банско и пакъ да се завърна у тѣхъ въ Копривщица и ми разкри следното, което спотайвалъ до тогава. Каза ми, че, както се предавало въ тѣхния родъ отъ баща на синъ, тѣ произхождали отъ Банско. Нѣкога турци злодеи харесали на хорото въ Банско една мома и поискали да почерниятъ честта ѝ, което въ ония страшни времена е било нѣщо обикновено. Братътъ на момата съ нѣколко вѣрни другари нападнатъ злодейцитѣ въ кѣщата, кѣдето били отседнали за грабежъ и издевателство, и ги избиватъ. За да не попаднатъ въ рѣцетѣ на турската властъ, тѣ се за-

*) Настоящата статия бѣ постѣпила въ редакцията на Ил. „Илинденъ“ 2 седмици преди да бждатъ публикувани — в-къ „Зора“ отъ 15. II н. г. — историческитѣ данни на г. г. професоръ Йорданъ Ивановъ и Махаилъ Ковачевъ установяващи по безспоренъ начинъ, че Отецъ Паисий произхожда отъ знатенъ родъ изъ гр. Банско.

Тя допринася за уяснение и на героичния духъ на Отца Паисия: подвигътъ извършенъ отъ него не е могълъ да бжде рожба на нѣкакво слабо, немощно създание, за какъвто ни се е представлявалъ до сега възродителътъ на българския народъ.

**) Дѣдо Тоше казваше и прекора надѣдо Стояна, но съмъ го изумилъ.

криватъ, а после забѣгватъ далечъ отъ Банско. Така се добиратъ до Копривщица, кждето се установяватъ да живѣятъ прикрито. По-късно нѣкои отъ тѣхъ на чело съ брата на момата се премѣстватъ въ Троянъ, а отъ тукъ братътъ заминава за Св. Гора, кждето става монахъ и се явява подъ име отецъ Паисий.

Желанието на дѣдо Стоянъ бѣше да поднови рода си съ Банско, като ме ожени за своя внучка. Въ това сродяване той хранѣше голѣми надежди*.

Но тогавашниятъ левентъ дѣдо Тоше предпочелъ да си остане въ родното мѣсто.

Много наши видни хора, които сж минали презъ Банско и сж се вглеждали въ неговитѣ паметници: църкви, старинни кѣщи, въ неговата изключително хубава природа и главно минало, сж казвали, че и Светогорскиятъ монахъ ще да е закърменъ отъ сжщия Пирински лѣхъ.

Въ протоколъ отъ 8. X. 1912 г. на събранитѣ тогава въ Банско войводи, между които личи и името на бележития нашъ поетъ-революционеръ Пѣю Яворовъ, се казва недвусмислено въ точка 2, че Банско е дало на българския народъ между други и отца Паисия**).

Никифоръ п. Филиповъ, познатъ нашъ писателъ подъ псевдонимъ Фалко Перигринусъ, при едно посещение на Банско презъ 1929 г. казваше следното:

„Вие Бащенитѣ трѣбва да се гордѣте, че сте дали много нѣщо не само на Разлога, но и на цѣлия български народъ. У насъ въ Якоруда (негово родно село) отъ край време даскалитѣ и поповетѣ сж били повечето бащени. Банско е било винаги на чело на всички културни и национални борби въ Разлога. Преди учредяването на българската Екзархия Разлогътъ е представлявалъ нѣщо като автономна областъ въ духовно отношение въ турската империя на чело съ Банско. Съ най-голѣма вѣроятностъ може да се приеме, че и отецъ Паисий е рожба на Банско“.

Вл. Ил. Лингоръ, учителъ въ гр. Троянъ, твърди сжщо категорично, че отецъ Паисий е рожба на Банско**).

А ето какво казва по сжщия въпросъ покойниятъ митрополитъ Теодосий презъ 1912 г., когато въпросъ за родното мѣсто на отецъ Паисий почти не съществуваше:

„Понеже на 11 май т. г. заедно съ празника на Св. Кирилъ и Методий ще се празнува и 150-годишнината на знаменития Хилендарски иеромо-

нахъ отецъ Паисий, а мѣстото на рождението и на смъртта му не сж още точно известни, вспомавамъ си що съмъ слушалъ за него въ детинството си отъ единъ мой сродникъ и старецъ отъ селото ни Търлисъ (Неврокопско), иеромонахъ Теодосий, игуменъ на Сѣрския манастиръ „Св. Иванъ Предтеча“.

Покойниятъ Теодосий презъ 1862 год. въ разговоръ за българската народностъ разказваше на покойния архимандритъ Исаия, и той отъ с. Търлисъ, че, като дяконъ въ 1825 год., билъ изпратенъ отъ манастира въ Мелникъ, за да се учи на грѣцки при прочутия учителъ Адамось. Тукъ той намѣрилъ да се учи и покойниятъ Неофитъ Рилски, сжщо дяконъ, изпратенъ отъ Рилския манастиръ. И двамата, като събратя по звание, чинъ и народностъ, се сдружили и живѣли заедно отъ 1825 до 1830 год.

Единъ день, като преговаряли урока си по грѣцка история, Теодосий казалъ на Неофита, че учатъ историята на чуждъ народъ, а историята на своя народъ не знаятъ и понеже българскиятъ народъ нѣма книжина, нѣмало и кой да напише неговата история и каквото и да има писано за неговото минало, то е писано отъ грѣцки историци.

Неофитъ му отговорилъ, че не много отдавна писалъ е за българитѣ единъ Хилендарски калугеръ, иеромонахъ Паисий, неговъ съотечественникъ отъ Банско. Тази история въ ръкописъ Неофитъ е ималъ между книгитѣ си, и прочелъ отъ нея нѣколко страници — взелъ я отъ Рилския манастиръ.

Въ това време имало въ Мелникъ единъ старъ Хилендарски духовникъ. Двамата млади дякони — Теодосий и Неофитъ, го попитали какво знае за автора на ръкописната българска история. Той отговорилъ, че когато отишълъ въ Хилендарския манастиръ, не заварилъ тамъ Паисий, а чулъ отъ събратята, че имало нѣкой Паисий, който излѣзълъ отъ манастира и умрѣлъ въ нѣкой градъ къмъ Стара-планина.

Презъ лѣтото на по-миналата година въ Рилския манастиръ се срещнахъ съ единъ кожухаръ, родомъ отъ Троянъ и жителъ Софийски, който бѣше дошълъ на поклонение съ домоцаето си. Въ разговора ни съ съпругата му, тя каза, че прадѣдитѣ ѝ произхождали отъ Македоня, преселени били въ Троянъ преди много години отъ Банско заедно съ нѣкой духовникъ Паисий, тѣхень братъ, и всички, които произхождали отъ този родъ, се наричали Паисиевци*.

*) В. „Утро“ отъ 5. XI. 1914 г.

**) „Миръ“ бр. 11164 отъ 8. X. 1937 г.

*) В. „Миръ“ бр. 3534, априлъ 1912 г.

Кочо Г. Молеровъ

Лазаръ Димитровъ

Развоя на революционното движение въ Одринския вилаетъ отъ втората половина на 1896 г. до края на първата половина на 1901 г.

Срещата ми съ Христо п. Коцевъ въ гр. Одринъ. — Презъ 1896 г. бѣхъ премѣстенъ отъ Цариградъ въ Одринъ за учителъ при българската мъжка гимназия „д-ръ П. Беронъ“. Заминахъ за последния градъ. Тамъ едвамъ можахъ да застигна учителя Христо п. Коцевъ отъ Шипъ. И той бѣше готовъ на пътъ за Солунъ, дето се мѣстѣше за учителъ при българската мъжка гимназия въ тоя градъ. Нѣмаше възможностъ да ме тури въ пълно

ведение по извършеното до тогава относно революционното дѣло въ Одринско. Движейки се по улицитѣ ми предаде само шифъра, съ който кореспондиралъ съ централния комитетъ и ми съобщи, че отъ учителитѣ въ града е посветенъ въ дѣлото първоначалниятъ учителъ Антонъ Арнаудовъ отъ махалата „Канкъ“. Каза ми още, че у Арнаудовъ е оставилъ печата на Одринския окръженъ революционенъ комитетъ, печатани разписки за съби-

ране помощи и симпатическо мастило, съ което ще водя кореспонденцията съ централния комитетъ. Тъзи вещи да прибера отъ Арnaudовъ. Направихъ това веднага следъ отпътуването на Коцевъ. Друго още ми обади Коцевъ, че у учителя отъ гимназията Георги Петровъ отъ Кавадарци има 2-3 килограма динамитъ и ми даде опътвания, какъ да го пазя. Георги Петровъ не билъ посветенъ въ дѣлото, но при все това ималъ довѣрие въ него. Прибрахъ и динамита. Архива не ми остави никаква. Накрая ми съобщи, че въ Мустафа паша е посвѣтенъ въ дѣлото учителътъ Павелъ Генадиевъ, и тамъ имало основано комитетъ, чиито ръководителъ (председателъ) е билъ тоя учител и съ когото веднага да влѣза въ връзка. Това и сторихъ.

* * *

Налагаше да се предприеме преди всичко поусиелена деятельность въ самия *градъ Одринъ и околията*. А. Арnaudовъ бѣ самъ! Други учители или граждани, посвѣтени на дѣлото, нѣмаше. Заслуга на Арnaudовъ бѣ, че ме запозна съ учителя въ с. Ташлж-Муселимъ, родомъ отъ с. Татарларъ, на име Михаилъ Дяковъ, който възпри идеята да служи на патриотическото дѣло и бѣ веднага посветенъ въ него. Той разви въ скоро време похвална дейность, като основа комитети въ селата източно отъ Одринъ въ района така нареченъ *Чокето*. Най-напредъ бѣха основани комитети въ селата Ташлж-Муселимъ и Татарларъ, а по-късно и въ селата Селиолу и Гечкенли. Въ начало работата състоеше се въ проповѣдь на идеята чрезъ агитации и разпространение на литература — вестници и книги, доколкото разполагахме съ такива.

Като по-деятеленъ работникъ въ селата Гечкенли и Селиолу бѣше свещеникътъ Калоянъ, живущъ въ последното село. Той имаше синъ, ученикъ въ гимназията „д-ръ Петъръ Беронъ“ въ Одринъ. Последното обстоятелство ми даваше възможность да се срещамъ съ свещеника често пжти, което бѣше отъ голѣма полза.

По-късно въ Чокето бѣ назначенъ по препоръка на Георги Василевъ, за когото по-често ще става дума по-нататъкъ, Петко Напетовъ отъ Бургасъ за нелегаленъ апостолъ и организаторъ. Той бѣ интелигентенъ, смѣлъ и енергиченъ младежъ, но за жалъ, престоя въ рейна само около два месеца, следъ което се върна въ България за винаги. Макаръ неговото стоене въ Чокето да бѣ кратко, то указа голѣмо влияние — засили революционния духъ въ населението. Можашъ и азъ да посетя Чокето на два пжти, като гостъ на учителя Михаилъ Дяковъ и свещеника Калоянъ безъ премедие.

Въ гр. Одринъ сжщо се позасили дейността. Почна се отъ махалата *Каикъ*, дето имаше много българи, незасегнати отъ гръцката пропаганда, съ крепкъ духъ и съзнание национално. Въ тая махала трѣбваше да се работи по-усилено, понеже тукъ можеха да ставатъ срещи съ работниците отъ Чокето: чокенци пазаруваха въ тая махала. Презъ време на пазара се приемаше и изпращаше пощата на опредѣлени за целта куриери. Въ *Каика* по-дейни и предани работници бѣха Мате Бъчваровъ (куция), Братя Курукови. Григоръ Куруковъ държеше кръчма и въ нея ставаха срещитъ съ чокенци. И въ другитѣ махали въ града се работѣше, а именно въ *Киришханата*, *Илдърма* и

Саркъ-мегданъ, но по-слабо, особено въ първитѣ две махали, дето гръцизмътъ бѣ проникналъ широко всрѣдъ българския елементъ. Преднитѣ ратници въ тази махала бѣха учителитѣ Никола Лулчевъ и Братя Нечеви. Заслужава да се спра за моментъ върху труженика Никола Лулчевъ, името на когото е тѣсно свързано съ епическата борба на българитѣ отъ с. Драбишня, въ Ортакойската околия, за българско училище и черква, въ която борба смѣлитѣ драбишнянци излѣзоха победители макаръ и следъ продължителни мъчения и страдания. Гръцкиятъ владика въ Ортакой съ подкрепа на турската власть бѣ поставилъ пълния арсеналъ отъ адски срѣдства, каквито фанариотската душа бѣ изработила за задушване и гръцизиране на българитѣ всѣкжде въ Турция, но напразно — Драбишня победи. А победата на Драбишня бѣше победа и на другитѣ села съ българско население и крепко национално съзнание, както напимѣръ Долно Суванли. За фанариота владика въ Ортакой борбата на Драбишня, село до самото Ортакой на 4-5 километра югоизточно, бѣше смъртоносна за него и за гръцизма, затова той не подбираше срѣдства въ преследването на пълквената си цель. Въ тая борба най-заслужили сж семейството Стамболови, около които всички драбишнянци стоеха сплотени до край, и Никола Лулчевъ, български учител въ това село. Казахъ епическа е борбата на драбишнянци и твърдя, че това е вѣрно. И въ това би се увѣрилъ всѣки, който би прерошилъ архивата на българската митрополия въ Одринъ, и би се завзелъ да проучи тая борба всестранно. Следъ това малко, но заслужено отклонение, нека се върнемъ къмъ темата. Въ Илдърма посвѣтенъ бѣше въ революционното дѣло учителътъ Сава Поповъ, отпосле станалъ свещеникъ. Въ тая махала при черквата имаше метохъ, въ който живѣха две калугерки, които помагаша въ дѣлото. Особено се отличаваше съ своята преданость и решителность калугерката Вакла. Въ нейната стая ставаха срещи съ нелегални дейци на организацията. Тукъ имахъ срѣща съ войводата Нунковъ отъ Чирпанъ, който бѣше се вмѣкналъ въ града съ още единъ свой другаръ въ пълно въоръжение, прикрито подъ пелеринитѣ. Разговаряхме по организационни въпроси. Както дождаването му, тъй и връщането стана безъ всѣкакво премедие.

* * *

По-нататъкъ ще говоря още по дейността въ Одринъ. Тукъ по-наособено ще се спра *върху дейността на учителя въ гр. Мустафапаша* Павелъ Генадиевъ презъ 1896/97 учебна година. Той развиваше усиленъ и жива дейность. Основалъ комитетъ и станалъ неговъ ръководителъ, отпочналъ планомѣрно да организира посветенитѣ работници и да се грижи за все по-широко разпространение на идеята и за закрепване въ всѣко отношение на дѣлото. Уредена бѣ комитетска поща между Мустафапаша и Одринъ за пренасяне на кореспонденцията, революционна литература и др. материали. За осигуряване на материални срѣдства, нужни за целитѣ на Организацията, бѣ захваналъ да облага нѣкои по-заможни граждани съ данъкъ, събиранъ срещу печатани формени разписки, изпращани отъ Централния комитетъ и надлежно подпечатани отъ сжщия, за която цель презъ есенята на 1896 год. той самъ дохожда на

два пжти при мене да получи такива разписки. Такива бѣше ми оставилъ Коцевъ само нѣколко, та стана нужда да се поискатъ повече отъ Централния комитетъ, каквито ми бѣха изпратени веднага отъ последния, чрезъ авторийската поща. За редовностъ и сигурностъ на комитетската поща отъ Мустафаша за Одринъ, бѣ ангажиранъ единъ фйтонъ, издържанъ съ срдства на Организацията. Фйтонджия бѣше мустафашанецътъ Василь Николовъ, посветенъ въ дѣлото, младъ, смѣлъ, красивъ и всецѣло преданъ работникъ. Сжщиятъ по-късно стана гавазинъ при Българското търговско агенство въ Одринъ презъ времето, когато бѣше агентъ П. Матеевъ. Трѣбва да изтъкна, че скоро въ Мустафаша се създаде едно враждебно настроение противъ Генадиевъ, дължащо се на диктаторскитѣ му приоми и на незачитане на чужди мнения. Зачестиха оплаквания. Обвиняваше се Генадиевъ въ разпиляване на комитетски срдства, като за примѣръ се сочеше комитетския фйтонъ. Презъ зимата на 1897 г. бѣ убитъ по мистериозенъ начинъ въ яхъра си гражданинътъ отъ Мустафата Иванъ Варсамоу. Отдаваше се това убийство на Генадиева, понеже убийцятъ не рачилъ да даде на Комитета опредѣления му данъкъ. Не само това, но и критикувалъ действията на ръководителя на комитета, съ което се всѣвало деморализация въ Организацията. Поискано бѣ обяснение отъ Генадиева, но той отрече да е станало убийството отъ страна на Комитета. При все това Генадиевъ подържаше своитѣ обвинения противъ Варсамоу, че последниятъ систематически се стремѣлъ да подравя основитѣ на Организацията и да деморализира членоветѣ ѝ и българското население изобщо. Положението на Генадиевъ до края на учебната 1896/97 год. остана натегнато и критическо. Поради това той бѣ уволненъ отъ учителството и замина за България. Но преди това посети Лозенградъ, за да изучи условията за основаването и въ тоя градъ комитетъ, и ималъ сполука. Посветени били нѣкои отъ учителитѣ въ Революционното дѣло, между които помня, че е билъ Иванъ Каиковъ отъ Бунаръ-Хисаръ. Съ това се привърши революционната дейностъ на Генадиева въ Турция, но и следъ заминаването му въ България, той не престана да се интересува съ Дѣлото и да влияе върху неговия ходъ, държейки връзки съ отдѣлни лица отъ организаторитѣ по-привързани къмъ него. Въ какво се състоеше това негово влияние ще видимъ по-нататкъ.

Презъ 1897/98 год. бѣ назначенъ за учителъ при гимназията „Д-ръ П. Беронъ“ въ Одринъ Панайотъ Мановъ отъ гр. Щипъ — посветенъ въ Дѣлото. По препоръка и нареждане на Централния комитетъ, той се зачисли членъ на Одринския Окръженъ революционенъ комитетъ и пое касиерската длъжностъ. Съ това движението се позасилваше и ширѣше. Следващитѣ години прииждаха и други учители отъ Македония, посветени на Дѣлото, и членуваха въ комитета, но не помня точно годинитѣ на тѣхното дохождане и членуване въ комитета, понеже нѣкои отъ тѣхъ скоро се премѣстваха другаде. Тѣзи учители сж следнитѣ: Якимъ Игнатиевъ отъ Кратово, премѣстенъ отпосле въ Солунъ, кждето намѣри смъртъта си по единъ трагиченъ начинъ, Климентъ Бояджиевъ

отъ Охридъ, В. Иотовъ отъ Татаръ-Пазарджикъ, Петъръ Мартуловъ отъ Велесъ, Христо Генчевъ отъ Шуменъ, Василь Шановъ отъ Костурско, Петъръ Васковъ отъ Велесъ и Георги Василевъ отъ Мустафаша. Всички гореизброени учители, докато бѣха въ Одринъ, влизаха въ състава на комитета. Обикновено комитетътъ се състоеше отъ 4—6 души. Една година влизаше въ комитета и Георги Фотевъ отъ Мустафаша, вилаетски инспекторъ, който по-късно напусна това членство, поради особеното му служебно положение.

Съ дохождането на Петъръ Васковъ и съ посвещаването въ Дѣлото на Георги Василевъ се даде силенъ тласкъ на работата. Васковъ бѣ голѣмъ идеалистъ, крайно честенъ, преданъ отъ сърдце и душа на Дѣлото, отдаде се да служи съ всички сили на светия идеалъ — свободата на своята родина. Това доказа съ даване въ жертва своя животъ още въ ранна младостъ. Неговата смъртъ бѣ една голѣма загуба за Дѣлото. Следъ него, съ не по-малка ревностъ работѣше Георги Василевъ, свършилъ гимназията въ Одринъ и станалъ учителъ въ сжщия градъ при първоначалното училище въ махалата Каикъ. Той е отъ онѣзи ученици, които образуваха първия *кръжокъ* за подготовката къмъ предстоящата имъ обществена дейностъ следъ свършването на гимназията. Този *кръжокъ* се наричаше *революционенъ* и имаше главна целъ да подготви ученицитѣ за революционни деятели. Подъ ръководството на опредѣлени членове на комитета тѣ четѣха революционни книги и вестници и се освѣтяваха върху почнатото вече организиране на комитети, които ратуваха за свободата на Родината ни. Василевъ се отличаваше съ своето хладнокръвие, решителностъ и организационна способностъ. По-късно между подейнитѣ ученици отъ *кръжока* бѣше Спасъ Добревъ и той отъ Мустафаша и много други, които не помня.

Нека се върнемъ сега да видимъ какво ставаше въ Мустафаша и околията му следъ *заминаването на П. Генадиевъ въ България*. За председател на комитета бѣ избранъ на мѣстото на Генадиева гражданинътъ Стою Петровъ, чийто синъ, Петъръ Стоевъ, съ гимназиално образование, бѣ единъ отъ най-дейнитѣ интеллигентни сили въ Мустафашанско, за когото по-нататкъ ще има да кажемъ нѣщо повече. Стою Петровъ бѣ достатъчно грамотенъ и съ природенъ умъ и водѣше Дѣлото съ умение и тактъ. Следъ известно време той поиска да се освободи отъ заемания постъ и бѣ избранъ вмѣсто него съгражданинътъ му Янакъ Илиевъ, общаръ, който остана на тоя постъ, докато бѣхъ въ Одринъ. Я. Илиевъ бѣше по-интелигентенъ. Предпазливъ, деятеленъ, тактиченъ, той водѣше работитѣ съ успѣхъ.

Въ Мустафаша и околията му населението бѣ чисто българско. Изключение правѣше градътъ дето имаше и малко турци. Както въ града, тъй и въ селата, българското население притежаваше силенъ и крепкъ националенъ духъ и здраво и национално съзнание. Въ града имаше и се създаваше многобройна интеллигенция, готова да служи на народа си предано и съ всички сили. Градътъ Мустафаша бѣ несъкрушима българска крепостъ. За Одринъ Мустафаша бѣше това, което Кукушъ бѣ за Солунъ въ Македония. Тукъ

се развиваше жива и съ неугасимъ пламъкъ дейностъ въ всички поприща на материална и духовна култура.

Следъ Генадиева организацията продължаваше да се шири и крепне все повече и повече. Предприе се организирането на комитети и въ селата въ околията, като се почна най-напредъ отъ селата, намиращи се край пътя отъ Мустафаша за Одринъ. Така въ с. Кемалъ, мустафашанско село, но най-близо до Одринъ, въ скоро време се тури начало на организацията. Презъ това село минаваше революционната поща между Одринъ и Мустафаша, както и пренасяне други материали. Въ това село по-късно бѣ учителъ Козма Погончевъ отъ Костурско, отличаващъ се съ смѣлостъ, голѣма активностъ и сръчностъ, после взелъ участие въ Илинденското въстание въ Костурско, числящъ се въ четата на В. Чекаларовъ, въ едно сражение въ което е билъ раненъ, сега живущъ въ Пловдивъ*). Въ непродължително време почти въ всички села въ Мустафашанската околия бѣха образувани комитети. Това се дължи на двамата най-активни дейци отъ Мустафаша — Георги Василевъ и Петъръ Стоевъ и Вълчо Антоновъ отъ Стара-Загора. Той носѣше и второ име — Константинъ Антоновъ, но съ първото бѣше по-известенъ въ Одринско. Последниятъ бѣше нелегаленъ. За него ще имаме случай да говоримъ по-нататкъ. Петъръ Стоевъ при единъ несполучливъ опитъ да убие единъ арнаутинъ, бозаджия въ с. Левка, който вършилъ и шпионажъ между българското население въ селото въ полза на турската властъ бѣ уловенъ отъ властта. Подложенъ на страшни изтезания, мъчения и гаври той бѣ изпратенъ на заточение въ Акя (Мала Азия), дето остави кости Нека тукъ, въ свръзка съ казаното за сѣдбата на Петъръ Стоевъ, прибавимъ, каква бѣ сѣдбата и на Янко Илиевъ отъ сѣщия градъ, председателъ на комитета. Неговата сѣдба е още по-трагична. При отстъпление на българскитъ войски следъ съюзническата война той останалъ въ града си. Пристигналитъ турски башибозуци заклали го при утисаващи обстоятелства.

Сега нека видимъ, какъ вървѣше революционното дѣло въ Лозенградъ и Лозенградско. Въ Лозенградъ дойдоха учителитъ Илия Тошевъ отъ Прилѣпъ, Крумъ Прокоповъ отъ Либахово (Сѣрско) и Лазаръ Маджаровъ отъ Солунъ, синъ на свещеникъ Иванъ Маджаровъ председателъ на българската община, и тримата посветени на дѣлото още въ Македония. Бѣха назначени въ Лозенградъ и Яни Читакъ и Димитъръ Груевъ и двамата въ своя градъ. Въ Бунаръ-Хисаръ бѣ назначенъ Христо Настевъ отъ Шипъ, отпосле секретаръ на четата на Давидовъ въ Охридско. Всички тия първоредни дейци се отдадоха предано и самоотвержено на усиlena дейностъ. Образоваха скоро комитети въ Лозенградъ, Бунаръ-Хисаръ, въ с. Ениджия, близо до Лозенградъ, а следъ това постепенно и по другитъ села въ околията. Въ Лозенградъ условията не бѣха благоприятни, понеже гърцизма въ него бѣ пусналъ дълбоки корени. Но силниятъ духъ на българското население и предаността на водачитъ ломѣха всичко предъ себе си и вървѣха неустрашимо все напредъ и напредъ. И въ тоя

градъ интелигенцията бърже се умножаваше, понеже гимназията „д-ръ П. Беронъ“ въ Одринъ всѣка година пускаше по-нѣколко десетици млади сили, които се отдаваха на върна служба на народа си, като го просвѣщаватъ и му сочатъ близки перспективи за по-щастливъ животъ.

Считамъ за нужно тукъ да поспра вниманието на читателя върху лицето Лазаръ Маджаровъ, понеже има най-голѣмитъ заслуги за създаването и разширението на революционното дѣло въ Лозенградъ и Лозенградско. Отдалъ се всецѣло въ служба на народа, посветилъ младостъ и сили за свободата на поробената си родина, той сложи кости заедно съ Петъръ Васковъ при с. Лѣдка-кьой (Деде-агачко) предъ олтара на тая свобода, сражавайки се храбро съ многобройна турска войска. Той ще заеме едно отъ първитъ мѣста въ пантеона на ратниците за свободата на одринско. По характеръ Лазаръ Маджаровъ бѣ крайно скромненъ, хладнокървенъ, искренъ, справедливъ, безкористенъ и съ желѣзна воля. Задоволяваше се въ личнитъ си нужди съ най-необходимото, отнасяше се бащински съ своитъ четници, зорко бдѣше върху комитетскитъ сръдства.

Нека минемъ въ гр. Малко-Търново и околията му. — Въ тоя край, много отдалеченъ отъ Одринъ и на границата съ България, се работѣше повече отъ вѣнъ — отъ Варна и Бургасъ, начело съ адвоката Драгулевъ, родомъ отъ Малко-Търновско. Въ тоя край се подвизаваше Кондоловъ подъ дирижировката на Бургасъ. Кондоловъ не е ималъ никакви връзки съ Одринския окръженъ революционенъ комитетъ презъ цѣлото ми стоеие въ Одринъ. Въ Малко-Търново обаче съществуваше комитетъ подчиненъ на окр. комитетъ въ Одринъ. Най-видното лице въ комитета бѣ Димо Янковъ. Поради голѣмата отдалеченостъ връзкитъ бѣха твърде слаби. Въ Одринъ рѣдко се мѣрваше отъ Малко-Търновско човѣкъ по търговия или други нужди. Единственъ богаташътъ Анагности Дяковъ виждахъ веднажъ или два пѣти въ Одринъ. Той бѣ много влиятеленъ въ Малко-Търновско. Това бѣ една пречка за възприемане революционната идея отъ населението и за нейното по-бързо разпространение и закрепване. Привидно той не даваше да се разбере, че е противенъ на революционното дѣло, но въ душата си ненаваждаше революционеритъ. Следъ като напуснахъ Одринъ Михаилъ Гирджиковъ съ Христо Караманджукъвъ поехо дѣлото въ тоя край и връзката съ Македоно-Одринската революционна организация бѣ напълно възстановена. Влиянието отъ Бургасъ бѣ почти преодолено.

Въ гр. Димотика и околията и въ гр. Софлу и Суфлийско. — Макаръ и да се направиха опити за създаване организации и въ тия краища, но малки бѣха успѣхитъ, понеже гърцизмътъ бѣ твърде силенъ. Изпратенъ бѣ членътъ на окръжния комитетъ Г. Василевъ съ задача да проучи условията по тия мѣста, но резултатитъ не бѣха завидни. Имахъ възможностъ да посетя самъ Димотика, но констатирахъ, че тоя градъ е якъ крепостъ на гърцизма. Отъ този градъ бѣ Малей Костовъ, свършилъ гимназията въ Одринъ и излѣзълъ отъ одринския подготвителенъ революционенъ кръжокъ, отпосле станалъ добъръ ра-

*) Козма Погончевъ почина.

ботникъ въ Организацията. Все пакъ въ нѣкои села въ Димотишко имаме сполука, а въ Суфлийско основани бѣха комитети въ селата Каяджикъ, Малъкъ-Дервентъ и Башклисе.

Въ гр. Узунъ-Кюпрю и околията му. — Условиата не помагаха да се развие по-широка дейностъ въ тоя край, понеже българитѣ се намираха между многоброенъ чуждъ елементъ, състоящъ се отъ гърци, турци и арменци. При все това тукъ имаме по-голѣмъ успѣхъ отколкото въ Димотишко и Суфлийско. Въ този районъ бѣ изпратенъ членътъ на Одринския окр. революционенъ комитетъ и учителъ въ гимназията Якимъ Игнатиевъ отъ Кратово, съ задача еднаква на оная на Георги Василевъ въ Димотишко и Суфлийско. Можалъ да основе комитетъ въ града съ ръководителъ Манасий Лучански отъ Криворѣчна-Паланка. Имахъ случай да посетя и азъ тоя градъ, като гостъ на М. Лучански, понеже бѣхме съученици въ Солунската гимназия. Той бѣ главенъ учителъ на българското училище въ тоя градъ дълго време. Считахъ за мораленъ дългъ да кажа нѣколко думи за злата съдба на тоя труженикъ. Той не бѣше бойка революционна сила, но има неоспорими заслуги въ просвѣтно отношение. Следъ свършване на Солунската гимназия, назначенъ бѣ за учителъ въ едно българско село въ предградията на Цариградъ. Името на селото, до колкото помня, бѣше Тарфа. По клевети на гръцката патриаршия, той билъ влаченъ по полицейскитѣ участъци и измъчванъ тѣлесно и морално. На другата година билъ премѣстенъ въ Узунъ-Кюпрю, понеже не било възможно да остане въ селото. Въ последния градъ той бѣ главенъ учителъ и се задържа дълги години. Преди Балканската война се намѣрилъ въ София. Когато се формираше македонското опълчение, по доносъ на нѣкои негови съотечественици, че иска да се отклони отъ участието въ опълчението, полицията се намѣсила и го представила въ щаба на опълчението, което го бѣ зачислило въ строя. — А той бѣше тогава вече надъ 40 годишна възраст, не служилъ военна повиностъ, слабъ и страдащъ отъ

туберкулоза. Разболѣлъ се въ походите опасно и му е билъ даденъ отпускъ. Живѣлъ въ Подуене въ скромна стаичка. Научвайки се, че е тежко боленъ, Георги Баласчевъ, видниятъ нашъ археологъ, като съученикъ въ Солунската гимназия, решилъ да посети болния. Когато влѣзълъ въ стаята, съ голѣма изненада той намѣрилъ болния умрѣлъ — вкамененъ съ подпрена глава на масата. Уведомилъ Паланечкото дружество за това. Последното се погрижило и направило нужното за погребението му. Покъртителна трагедия! Каква черна отплата! Каква душевна грубост!

Въ Кешанско и Малгарско. — Въ тия покрайнина условията бѣха много по-неблагоприятни за революционна дейностъ, отколкото въ Димотишко и Суфлийско, понеже инордния елементъ бѣвъ подавяюще мнозинство. При това и тукъ се работѣше съ горещъ пламъкъ и голѣмо родолюбие за възмогване народния духъ всрѣдъ българското население отъ самоотвержени и предани на народа си дейци. Пръвъ и неподражаемъ деецъ въ това отношение по тия краища бѣ Ламбо Мърдевъ отъ село Булгаркѡй, голѣмо чисто българско село, около което имаше още нѣколко чисто български, доста голѣми села, като Теслимъ и други. Както въ просвѣтно, тѣй и въ революционно отношение, Л. Мърдевъ има неоспорими заслуги за тоя край. Той бѣ съ голѣмо влияние всрѣдъ българското население, па и между инородцитѣ и признатъ и таченъ вождъ отъ своитѣ сънародници въ народнитѣ работи. За моментъ можа да види изпълнени своитѣ копнежи, да види освободенъ родния си край отъ войскитѣ на Свободна България. Завистъ и вѣроломство на съюзници унищожиха спечеленото съ нечути подвизи и потоци кръвъ. Вражески кракъ наново завзе освободена Тракия. Въ тоя злокобенъ моментъ Мърдевъ не напусна родното си село, и тази привързаностъ къмъ своя роденъ край той откупи съ своя животъ. Когато освободена Тракия се завзе наново отъ турцитѣ, всички по-събудени българи минаха подъ ножъ. Такава бѣ участъта и на Л. Мърдева. (Следва)

Къща отъ с. Могила (Битолско)

Маршъ*)

За Царь, за Родина мила,
Насъ казармата е кърмила;
За тѣхъ да бдимъ въ война и миръ
До последенъ дѣхъ и безъ спиръ.

За земитъ в'робство и гнетъ
Гори въ насъ свещенъ заветъ:
За тѣхъ да бдимъ въ война и миръ
До последенъ дѣхъ и безъ спиръ.

Ордени и сини звезди
Кичатъ геройски ни гърди;
За тѣхъ да бдимъ въ война и миръ
До последенъ дѣхъ и безъ спиръ.

За стражъ въренъ, за награди
Творимъ ний титани млади;
За тѣхъ да бдимъ въ война и миръ
До последенъ дѣхъ и безъ спиръ.

гр. Крумов-градъ.

К. Кюрчиевъ — илинденецъ

*) На кавалеритъ на ордена за храбрость.

Сийка Добревска.

**Юбилейно приветствие
къмъ
г-на З. Шумлянска**

Като майка милостива
Ти сбра сироти деца,
Блесна радостта играва
И на тѣхнитъ лица!

Ти не трепна предъ тъмници,
Не уплаши се отъ смъртъ,
Редомъ съ много мъченици
Извървя най-стрѣмния пътъ.

Въ заточеніе ти прекара
Черни непоносни дни,
Но въвъ тебъ цвѣтъше въра
За по свѣтли бѣднини.

Поклонъ! Поклонъ предъ борцитъ
За народна свобода!
Ще живѣятъ тѣ въ душитъ,
Ще пребждатъ на всегда!

7. IV. 1937 г. София.

Захария Юлианъ Шумлянска

Дъщеря на родолюбиво семейство — родена на 15 май 1864 г. въ с. Могила, Битолско — Захария — по баща Василиева — обръща вниманието на своитъ близки съ пѣргавината си и съ своя интелектъ. Най-силна между своитъ другарки-съученички, тя завърши съ отличенъ успѣхъ първоначалното училище и прогимназията въ Битоля и по обща препорѣка на учителско тѣло и община, издействува ѝ се стипендия въ Пловдивската гимназия, която завършва въ 1885 г., въ годината, въ която се развихря неспокойния български духъ и дири начини да сломи неправдитъ, извършени въ Берлинъ.

Израсла въ буйнитъ години на българския възходъ, сама пламенна родолюбка, младата кандидатка за учителка и възпитателка не се поласка отъ облагитъ, които новоосвободената страна предлагаше най-обилно за всѣки културенъ деецъ, но се връща въ скжпата нейна родна страна и се отдава на беззаветна служба за родъ и отечество.

Патриотка и общественица, каквато рѣдко се срѣща у насъ, Захария Василиева не се задоволява съ дейността си само въ тѣснитъ стени на училището. Тя е винаги между женския свѣтъ, разпрѣсва наслоената презъ вѣковетъ тъмнина, говори, действува и образува дружества, въ които дава възможность да се прояви всѣка по-будна съвестъ.

Учителствувала въ Воденъ 7 г., въ Скопие, въ Одринъ, въ Солунъ — всичко 14 г., Захария Василиева остава дълбока следа следъ себе си и всички си спомнятъ съ почитъ за дейната народна труженица, която служи за примѣръ и назидание на всѣка сила, поела върху гърба си тежкия кръстъ на просвѣтителя. Покровителка и защитница на онеправданитъ и унизенитъ, тя се застъпва предъ власти и по-силни за всѣкой, който е подирилъ нейната защита, а съ де-

мократичния си духъ става срѣдище за всѣка инициатива и дава тонъ и чертае пѣтя на всѣко общонародно дѣло.

Захария Шумлянска — заточеница

Мила, учтива, внимателна, смела и решителна, З. В. спечелва симпатиите на всички, които я познават, а кой не познаваше будната и неуморима народна труженица!

И както всъщо добро не остава невъзнаградено, така и при най-важния момент в живота на всяка девица, за З. В. се усмихва съдбата по начин, заслужаващ общата радост на всички нейни познати. Нейн избраник става полският емигрант Юлиан Шумлянски, човък за когото може да се каже, че представляваше най-разкошен букет от добродетелите, които тръбва да красят гражданина и човъка. Неговата привлекателна външност отразяваше благия му нрав, силния характер и воля, добрата му душа и сърдце. Учив, кротък и внимателен, той владеше всички живи езици — говоримо и писмено. Ю. Ш.

бъше първоразряден естественик и на професията си се беше отдалъ с всичката любов и преданост. Художник в пълната смисъл на думата, като препаратор той снабди естествените кабинети на бълг. гимназии в Мак. и Одринско с великолепни сбирки от местната флора и фауна и с това допринесе твърде много за поставяне на сръдните училища на първо място между иновърните и инородни учебни заведения. Щастливото съчетание на заложител и патриотизма на съпруг и съпруга създават от семейството Шумлянски звено, което твореше всички инициативи за повдигане

духа на българина, издигнал се вече на най-високо стъпало между населяващите Мак. и Одр. народности.

Балканската война завари семейството Шумлянски в Солун. Всички си спомнят с възторг ентузиазма и горещата преданост, които З. и Юл. с манифестирали към освободителите. Когато след 16 юни 1913 г. бълг. храбrecи бяха изпаднали в най-голямо изпитание, те намъриха пълна подкрепа все при Захария и Юлиан, които бяха спечелили пълната омраза на „съюзниците“ гърци, от които след примирението бяха поставени под демашен арест, обиски, претърсвания и всевъзможни лишения и мъки, до като в началото на европейската война бяха заточени мъжът и жена в Мехадия и Рась Селтин в северна Африка — дето прекарват цели 2½ год. раздълени един от друг в пълно неведение за техните малолетни деца, за род и роднини. Създаването на свободната Полска държава ги освобождава от плен и те се прибират във София — клети бежанци — зарязали къща — палат, имот и състояние. Пожарът в Солун сложи кръст на техните надежди и на 13 май 1919

год. Юлиан склопи очи, за да остави своята другарка да прекарва тежки дни, дни на оскъдица, дни без домашна радост.

Трагедията на бълг. народ, специално на мак. българи, се отрази всецело върху сем. Шумлянски. До дъно то изпи горчивата чаша. Издигнало се до най-високо стъпало на почит и материално благоденствие, то залъзе в нищета и беда.

Но бодър бях духът на овдовелата страдалка. Тя не беше скъптала в пазвата си униинето, отчаянието. И ние я виждаме, макар и често немощна, все пак така начело на всякаква инициатива. Дружба, дружествено събрание, вечеринка, представление, на сватба или на смърт, тя беше първа между всички. Дъжд и сняг, пек и студ — нищо не можеше да я отклони от дълга. И така, с своята преданост, с вечната готовност за съ-

действие и услуга, тя заразяваше и помладите, насърчаваше ги, хокаше ги, когато тръбваше, и по този начин работа се вършеше.

Върующа в Бога и в правдата, в безсмъртната правда, тя не изгуби надежда, че скоро ще настане денят, в който „ке си одиме во Битоля“, в родната, в свещената наша рай земя, за чиято свобода тя ведно с плеада достойни борци даде всичко — младост, ум, енергия, сърце и душа и семейно щастие.

Не беше отдавна, едва 7 месеца преди смъртта ѝ, когато обширният и кокетен салон на „Алианс Франсез“ не можеше да побере

нико една трета част от лицата, които бяха се стекли да земат участие на юбилейното тържество по случай 50 годишната дейност на тази достойна пионерка, на защитницата на онеправданите и изнурените, на милостивата сестра, обикаляща затворите и болниците, на покровителката на осиротелите майки и сираци, на създателката на сиропиталище „Битоля“, което и ден днешен дава подслон, възпитание и образование на 120 македонски сираци, които без това биха тънали в мизерия и нищета и биха изчезнали безследно за българския род, който след проявените най-висши добродетели за човешкия род, след издигането му до най-високото стъпало на материален и духовен просперитет, беше хвърлен в отчаяние и нищета.

Още звучат в ушите ни похвалите, изказани от всички сръди за доблестно изпълнение отечествен дълг, за състрадание и християнските добродетели, проявени от добилата прозвището *майка Шумлянска*, истинната майка на затворени и осъдени на смърт или заточение, на останалите след Илинденското въстание вдовици и сираци.

Юлиан Шумлянски

подслаждаща страданията на останалите голи и боси на улицата левентъ юнаци-герои, които, за да добият отечествената свобода, бяха жертвували всичко — домъ и родъ, бждаше и спокойствие, имотъ и животъ.

И съ рискъ на живота си, мисионерка въ пълната смисъл на думата, тя бѣ посрѣщана всегжде като месиѧ и нейната мисия се увенча съ великолепни резултати.

Смиренъ поклонъ предъ великата ѧ душа. Тя бѣ велика въ живота си, и остана истинска героинѧ и предъ пристѣпа на смъртта. И тя не ѧ смути, не се уплаши отъ нея. Тя посрѣщна последния свой часъ съ пълно християнско смирение и не изпита предсмъртния ужасъ, който толкова силно въужасѧва насъ малките.

„Не казвайте на децата ми, че съмъ безнадеждно болна, да се не плашатъ!“ И тя не издаде нито единъ

вопѣлъ, нито единъ стонъ на отчаяние всрѣдъ страданията що глождеха измѣнения ѧ организъмъ.

„Що плачешъ?“ Питаше тя въужасената предъ неминумия край своя дѣщерѧ.

„Не проявявай слабостъ, дръжъ се бодро и гордей се, че изпращашъ такава достойна майка“.

Достойна майка! Да. Обществото оцени нейните достоинства на Благовѣщение, въ денѧ на юбилеѧ ѧ. То ѧ оцени и на 21 ноемврий въ денѧ на погребението ѧ, когато въ грамадно множество се стече да се поклони предъ нейните останки, предъ свѣтлата ѧ паметъ.

Удивляваме се отъ себеотрицанието, проявявано презъ цѣлия ѧ животъ, и отъ хладнокървието и равнодушието, проявени въ предсмъртните ѧ страдания, въ пълната ѧ готовностъ да се пресели въ селенията на най-достойно изпълнителите своите задѣлжения къмъ родъ и отечество — герои.

Вѣчна да бжде нейната паметъ.

Димитъръ Адоновъ, Никола Вѣлчевъ, Несторъ Байновъ Теневъ и Георги Хр. Стайновъ

Видѣхъ го за първи и последенъ пътъ следъ Илинденското въстание презъ 1917 г. Водѣше ротата си съ безспиренъ маршъ, въ помощъ на битолския фронтъ. Красивъ, левентъ го знаехъ, сега бѣше възседналъ хубавъ алестъ конъ, въ капитанска форма, която така му приличаше, като че ли бѣше роденъ за нея.

Наводненъ бѣше Прилѣпъ. Ул. „Царъ Фердинандъ Освободителъ“, която водѣше за Битоля, бѣше се превърнала въ рѣка, съ дълбочина до колѣне. Следъ като се поздравихме, Димитъръ каза: „Нѣмамъ време за приказка, ротата ми е въ походъ за Битоля, трѣбва да бързаме, но тази вода, по това врѣме, какъ да се прѣгази“. „Може да се мине, само презъ ридарскитѣ улици, макаръ че ще трѣбва да търсите по тѣсно мѣсто, за да прѣскачате презъ Долче, което сега наводняваше горѣказаната улица. Бутна конѧ, следъ като се сбогувахме, и поведе ротата си изъ стрѣмните улици.

Все тѣй спокоенъ и храбъръ, Димитъръ се хвърли срещу бѣсноатакуващия неприятелъ на фронта при Червената стена въ Перистеръ и тамъ сложи кости въ незнаенъ гробъ, близо до илинденци, които отъ 1903 год. пазятъ върховете на личната тази планина.

За бойни отличия Димитъръ бѣше произведенъ въ първи офицерски чинъ презъ Балканската война, а презъ Европейската въ поручикъ и на 1 мартъ 1917 г. капитанъ. Бѣше ст. подофицеръ на свѣрхсрочна служба въ 6-и Р. полкъ въ родния му високопатриотиченъ гр. Ст.-Загора. Роденъ 26. III. 1871 г. Неврѣстно още дѣте бѣгало е съ родителите си предъ плѣчищата на Сюлейманъ паша.

Презъ 1903 г. македонскиятъ робъ се тъкмѣше за въстание. Отзивчивата душа на Димитра, макаръ спокойното му лице да не е издавало какъ сърдцето му се бунтува, не е могла да го остави спокойно да си гледа работата въ взвода си. И ето ѧи той, въ едно съ нераздѣлните си другари: ст. под. Несторъ Байновъ Теневъ и Никола Вѣлчевъ зашушукали. На 5. III. 1903 год. тримата незабелязано напуснали казармата и се отправили да срещнатъ лицето, което могло да ѧи отпрати за Македония. Още сжщата нощъ, съ фай-

Димитъръ Адоновъ

тонъ до гара Каяджикъ, а отъ тамъ съ трѣна, осъмнали въ София. Тука сж били посрещнати отъ куриери на з. пр. и отведени въ тайни квартири. Отправени сж били за Кюстендилъ, отъ дѣто слѣдъ нѣколко дневно прикриване заминали за границата. Въоръжени вече сж се събрали съ другарите си и сж се освѣдомили, че ще заминатъ подъ

войводството на габровския учител Коста Кондовъ за Прилѣпско. Къмъ тѣхната чета, състояща се отъ около 30 човѣка, сж се присъединили и Питу Гулевъ и Ванчо Сърбаковъ, първиятъ за крушовско, вториятъ за кичевско съ многобройни чети. Водени отъ Хр. Чернопѣвъ, минали сж границата нѣйде между Девебаиръ и Уземъ и презъ паланечко, кратовско и Овче-Поле стигнали сж незабелязани отъ никого до Вардара. Велешки куриери сж ги превели на салове презъ многоводната по онова врѣме рѣка. Когато сж се носели върху буйнитѣ вълни, турската музика при велешкия гарнизонъ е свирила маршове за срѣщане и изпращане анадолскитѣ войски, които султанътъ изпращаше въ Прищина да се намѣрятъ близо до размирна Албания и готвяща се за бунтъ Македония.

Сотиръ Байновъ Теневъ

Съ пристигането си въ с. Крайнинци, войводата имъ се върналъ обратно. Негодували сж четникитѣ, че така ги изоставя, но наредено било отъ Ц. к-тъ, Коста Кондовъ да остане въ скопско. За врѣмененъ войвода билъ назначенъ Никола Божковъ, отъ с. Трояци, прилѣпско. Отъ с. Кърпино отдѣлили сж се съ четитѣ си Питу Гулевъ и Ванчо Сърбаковъ, за да минатъ презъ с. Степанци, а прилепчани презъ с. Попадия сж се отзовали въ с. Ракле, а отъ тамъ надъ с. Топлица. Наближавайки бивака си въ зори сж били изненадани отъ турска засада. Трѣбало е тука да се кръстятъ въ огъня. Другарътъ имъ Никола Вълчевъ, въ едно съ шестима другари сложиха кости надъ село Топлица, а Димитъръ Андоновъ и Несторъ Байновъ следъ проявени присѣствие духа, храбростъ и тактъ, измъкнали четата отъ опасната засада и поели къмъ в. Козякъ за с. Кръстецъ. Тука, на връщане отъ конгреса въ Смилево, срещнахъ и приехъ четата, така осиротѣла и загубила седемъ юначни левента.

Димитъръ Андоновъ, снаженъ юнакъ, съ спокойствие несвойствено на другаритѣ му, направи изложение за сражението, въ което бѣха загубили, другаря си Никола Вълчевъ, препорѣчанъ отъ К. Кондовъ за бждещъ водачъ на четата. Димитъръ назначихме за войвода въ прѣкуридския районъ, а другаря му Несторъ Байновъ, за инструкторъ на

четитѣ, въ които нѣмаше до тогава нито единъ съ каквито и да е военни познания.

Несторъ Байновъ, следъ като се запозна съ прѣкуридския районъ, трѣбваше да замине за Марихово, а Димитъръ Андоновъ, любознателенъ, пожелаля и, въ едно съ четата си, придруженъ отъ Анте Василевъ, тръгнали да дирятъ Толе Паша. Стигнали между с. Дуйне и с. Крушевица, установили се изъ камениститѣ височини, съ цель да посетятъ с. Пчаница. Тоя день стана сражението ни на върха Студеница. Сборнитѣ чети веднага сж се вдигнали и тръгнали да ни се притекатъ на помощъ. Когато сж стигнали до Мехмедова чешма, боятъ на в. Студеница бѣще стихналъ, та сж се върнали на затулено отъ пѣтя мѣсто. Въ това време се е задалъ единъ турски обозъ, носящъ провизии за витолишкия гарнизонъ. Войводитѣ решили да пресрѣщнатъ обоза и му отнематъ товаритѣ. Водачъ имъ билъ Анте Василевъ, който познаваше тѣзи мѣста, роденъ бѣше въ с. Дуйне. Но водачътъ криво си направилъ смѣтката и повелъ четитѣ изъ единъ мжчно проходимъ долъ, та до като се провирали изъ камѣнацитѣ, обозътъ ги е изпреварилъ. Забелѣзани отъ аскера, тѣ изпаднали въ засада. Настанала суматоха и четитѣ дали жертви. Димитъръ Андоновъ и Несторъ Байновъ съ спокойствие и тактъ сж възстановили дисциплината и сж извели четитѣ безъ повече жертви. Отеглили сж се на височината, а презъ нощта сж минали р. Черна на Чебренския мостъ. На другия день сж се установили въ лозята надъ с. Старавина. Тука другъ аскеръ се натъкналъ на бивака имъ и даватъ още едно сражение. Четникътъ Иванчо, рано още разглюбилъ мартината си да я почиства. Аскерътъ се е задалъ и заставата се е вдигнала да заеме безопасната височина, Иванчо, обаче, останалъ — посрещналъ аскера съ псувни и билъ убитъ. Четитѣ открили огънь и повърнали аскера. На другия день тукъ миналъ рускиятъ консулъ въ Битоля, Ростовски.

Четитѣ сж се укрили изъ пл. Ниче и изпратили куриери за срѣща съ Толе-Паша, но последниятъ билъ доста далече и следъ като чакали день—два, решили да уговорятъ връзка съ воденци чрезъ с. Пожарско.

Качили сж се на Добро-поле. Тука ги е застигнало писмото ни, съ което ги уведомявахме, че възстанието е обявено и, че трѣбва да се върнатъ бързо, като минатъ презъ с. Ивени, малко Мариово, да взематъ изпратенитѣ отъ Битоля за околията ни гилзи и се отправятъ за Сува Гора (Дрѣнската планина) назначена за сборенъ пунктъ на четитѣ.

Пристигнаха на третия день следъ обявяване възстанието въ с. Бѣловодица. Товарени нанѣколко коня, донесоха ни гилзи, куршуми, барутъ и калѣпи за изливане куршуми. Гилзитѣ бѣха стояли въ влажни мѣста, та запалкитѣ имъ бѣха несигурни. Три дни и три нощи чистихме и пълнихме тѣзи гилзи.

Събрахме се всички чети въ с. Жиово и тамъ решихме да нападнемъ витолишкитѣ казарми, де то квартируваше една рота войска, засилена отъ редифи. Дветѣ роти броеха 300 души. Ние бѣхме 108 души, въоржжени съ всевъзможни системи пушки и 60—70 кремичарки и чифтета. Дванадесетъ прилепски младежи бѣха безъ пушки. Тѣхъ снабдихме съ по единъ револверъ и бомби. Дими-

търъ Андоновъ съ 25 души и 12 бомбиери получи заповѣдъ да извърши нападението на казармата отъ къмъ източната страна, Толе Паша отъ къмъ южната, Несторъ Байновъ и Илия Чкорева съ около 40 човѣка отъ къмъ западната страна и понеже много отъ хората имъ бѣха лошо въоръжени и съ малко патрони, трѣбваше да пазятъ и да откриятъ огънь само, ако аскерътъ се опита да отстъпва.

Георги Хр. Стайновъ

Отъ Живо до Витолица е само 3—4 клм. Потеглихме рано следъ залезъ слънце. При приближаване с. Витолице, Толе Паша и Несторъ Байновъ се отдѣлиха отъ насъ, за да идатъ по назначението си. Съ насъ остана Димитъръ Андоновъ и милицията подъ началството на Георги Пешковъ. Патрулътъ ни произведе тревога — срещналъ бѣ пастири отъ селото. Нѣкои отъ четниците веднага залегнали, единъ кремичаръ сѣщо рекълъ да залегне, но това направилъ така, че креманицата му, която въ друго време мжно се възпламеняваше, сега изгърмя като старо топче. Чулъ гърмежа ѝ, Толе Паша е помислилъ, че е закѣснѣлъ, та ведно съ Несторъ Байновъ се втурналъ презъ селото по-бързо да заеме позицията си. Следъ като така събудихме аскера, а шансътъ за сполука състоеше само въ изненадата, ние решихме да отложимъ акцията за другата вечеръ. Изпратихме куриеръ по Толе паша, но той измѣнилъ пѣтя си и билъ въ селото, дето завързалъ сражение съ турския патрулъ. Аскерътъ се вдига и трѣбва да заеме височинитѣ надъ казармата. Димитъръ Андоновъ, безъ да дочака нареждане и заповѣдъ, съобрази, че отъ голѣмо значение е да се заематъ тѣзи височини отъ насъ, та съ група четници избърза, зае една отъ тѣзи височини и откри точенъ огънь, заставяйки аскера да се прибере въ казармата. Толе паша кѣсно получава заповѣдта за измѣнението на плана, та трѣбваше да му се помага, да се изтегли отъ селото. Ние захемъ единъ скатъ и открихме огънь на аскера, който бѣше потеглилъ да заеме с. и. страна на казармата, съ което щѣше да отрѣже пѣтя на Толе паша. Повърна се аскерътъ и се скри въ казармата. Нашитѣ останаха да водятъ сражението съ патраула, който бѣше се скрилъ въ мюдюрското здание, дето имаше 10—12 джандарми. Толе паша отстъпи изъ Витолишката рѣка между насъ и Димитъръ Андоновъ, Несторъ Байновъ пресичайки селото се изтегли и дойде при насъ, а Илия Чкорева, разколебанъ отъ несполуката, поема пѣтя и се спре чакъ въ градъ Прилѣпъ.

Въ така развитото се сражение очевидни бѣха съобразителността и храбростта на двамата под-офицери — Димитъръ Андоновъ и Несторъ Байновъ. Този последниятъ съ тактъ и умѣние, както и проява на лична смелостъ, минавайки край казармата и мюдюрското здание съ бой, извърши безъ жертви отстъплението си и, вмѣсто да поеме пѣтя на разколебанитѣ, запази дисциплината между четниците си и дойде при насъ, донасяйки ни, че и Толе паша вече се е изтегилъ изъ дълбокия долъ

на рѣката. Тогава дадохме заповѣдъ и на Димитъръ Андоновъ да се отегли, за да не прахосваме малкото си патрони. Така се отеглихме на „Кучкинъ Каменъ“ надъ с. Витолице, дѣто повикахме и Толе Паша, за да видимъ, какво да правимъ следъ този несполучливъ опитъ. Толе не дойде при насъ, билъ изморенъ. Като се смъркнало, той поелъ пѣтя за р. Черна, а двама отъ четниците му, минавайки край с. Витолице, наближили казармитѣ и изгърмѣли по нѣколко патрона по освѣтленитѣ прозорци. Презъ цѣлата нощъ аскерътъ, изплашенъ и залостенъ въ казармата, гърмѣше залпове на вѣтъра.

Следъ още една незначителна акция изъ Нидже планина, Димитъръ Андоновъ и Несторъ Байновъ съ четитѣ си заминаха за районитѣ имъ, дето ги очакваше работа.

Прѣкоридскиятъ районъ, състоящъ се отъ 9 села, бѣше раздѣленъ на две: селата по дѣсния брѣгъ на Троячката рѣка образуваха единъ районъ, а онѣзи на лѣвата страна, втория. Димитъръ Андоновъ запазваше дѣсния районъ, а лѣвия — Несторъ Байновъ.

Тѣ и двамата не обичаха да се раздѣлятъ и сега, презъ време на възстанието, нищо не предприеха по-отдѣлно. На всѣкжде и всѣкога бѣха заедно.

Съ пристигането си въ с. Дрѣнъ, въ дѣсния районъ, тѣ узнали, че булимановиятъ кехая, Османъ, единъ старъ еничеринъ, не само не е напусналъ селото, но и следилъ движението на селянитѣ. Димитъръ веднага изпратилъ четника Георги Христовъ Стайновъ, родомъ сѣщо отъ Ст. Загора, храбъръ, изпълнителенъ и нераздѣленъ другаръ на двамата войводи, съ още единъ другаръ отъ мѣстнитѣ четници. Макаръ и само двама тѣ нападнали кулата и измъкнали кехаята, който не би билъ наказанъ съ смъртъ, ако презъ цѣлото време не се е заканвалъ съ отмъщение за поруганата му честъ.

Втората имъ акция бѣше да затворятъ пѣтя Прилѣпъ—Кавадарци—Криволакъ. За тая цель тѣ предприели нападение на фаришкитѣ ханове, намиращи се на границата между прилепско и тиквешко.

Следъ като разузнали за положението въ ханицата, дето по преди квартируваше и стража, тѣ сж реквизирали достатъчно коне и мобилизирали милицията съ каквито пушки имъ се намѣрили. Нападнали сж ханицата. Съпротива не е имало, но на поканата да се отворятъ вратитѣ, стопанитѣ сж отговорили съ отказъ. Разбили вратитѣ и арестували стопанитѣ въ едно съ слугитѣ имъ. Събрали каквито храни и по-ценни сѣдове намѣрили, натоварили ги на конетѣ и следъ това сж запалили ханицата. По тоя начинъ се прекъсна всѣкакво сношение между двата града и между Прилѣпъ и гара Градско.

Като трета акция имъ предстоеше да нападнатъ селото Дрѣново, населено съ помаци и само съ нѣколко християнски семейства. Селото се намира близо до р. Черна въ Дрѣновската клисура. Проклетията на тѣзи помаци бѣше приказна. Не можеше спокойно никой да мине край това село, а пѣтищата за Кавадарци и гара Градско минаватъ край него. Убийцитѣ на Пере Тошовъ бѣха изроди на това село.

За тази задача необходимо бѣше не само съгласието на тиквешани, защото спадаше въ тѣхната околия, но трѣбваше и наложително бѣше и тѣхното участие, тъй като Димитъръ Андоновъ и Несторъ Байновъ разполагаха съ много малко со-

лидни пушки, а с. Дрѣново не само бѣше добре въоръжено, но и бѣше пазено отъ едно отдѣленіе аскеръ.

По времето на възсанието тиквешани си лѣкуваха ранитѣ, вследствие Неготинската афера, която бѣше дала поводъ на турцитѣ жестоко да изтезаватъ населението и го обезоръжиха. Когато Димитъръ Андоновъ потърсилъ свързка съ четитѣ на тиквешката околия, тѣ сж се оказали далече, нѣкъде край Демиръ Капия и Кожухъ. Презъ цѣлото време на възсанието пасуваха.

По такъвъ начинъ се осуети тази имъ акция.

Съ дохождането на Георге Петровъ тѣ и двамата изявиха желание, въ случай че се предприематъ акции, да не бждатъ забравени. Силно желаніе имаха да се извърши нападение върху плетварския гарнизонъ и тѣ да водятъ щурмовитѣ отдѣленія. И това имъ желание не се осъществи не по тѣхна вина.

Димитъръ Андоновъ, ще повторимъ, бѣше и много любознателенъ. Стремѣше се да проучи цѣлото устройство на организацията не само въ селата, които имъ бѣха леснодостъпни, но и въ града. „Какво сме разбрали, като проучихме и взехме участие въ управата на организацията, като не сме видѣли нито единъ отъ градоветѣ на Македония“? Казвалъ е на другаритѣ си, казвалъ е и на прилепчани, които носейки вѣнци за четата, сж имали случай да го срещнатъ. Тогава прилепчани сж го поканили да имъ гостува нѣколко дни, при все, че въ Прилепъ вече гъмжеше многохиляденъ аскеръ, прѣснатъ около града и по всички кръстопъжтища извѣтре. Димитъръ Андоновъ и Несторъ, преоблечени въ селски дрехи и само съ по единъ револверъ и по две бомби, ведно съ пазарджиитѣ отъ районитѣ имъ, заминали презъ с. Плетваръ, право изъ шосето край казармитѣ на това село, разглеждали сж каква е и де е охраната имъ и сж влѣзли въ Прилепъ. Тука тѣ сж били много добре посрещнати, запознали сж се съ много работници и съ устройството на организацията, както и за източницитѣ за материалната издръжка на четитѣ. Неизгладими бѣха споменитѣ имъ отъ това гостуване. Тѣ казваха: „Сега си обяснихме защо и презъ възсанието не останахме безъ необходимото ни въ четитѣ. Ще има съ какво да се похвалимъ, ако бждемъ живи да се върнемъ въ роднитѣ си мѣста“.

Въ края на възсанието, когато се даде запо-

вѣдь за демобилизация и спиране всѣкакви акции, Димитъръ Андоновъ, Несторъ Байновъ и другаря имъ Георги Хр. Стайновъ пожелаха и съ една сборна чета отъ з. Македония заминаха задъ граница. По онова врѣме турско-българската граница бѣше силно охранявана отъ многобройни войскові постове и застави, разквартирувани изъ селата и подъ чадѣри изъ всички кръстопъжтища, стратегически пунктове и канали на В.М.О.Р.О. Принудени били да се отправятъ и минатъ сръбската граница. Минали сж я незабелязани отъ никого и сж се легитимирали предъ окол. н-къ въ гр. Враня. Сърбитѣ сж ги изпратили кой кжде е пожелалъ.

Върнали сж се въ Ст.-Загора. Веднага сж се представили на бившето си началство въ казармитѣ на 6 Р. п. Предъ военния сждъ тѣ сж извинили самоволната си отлжчка отъ службата, като представили удостоверения отъ З. П. на В. М. О. Р. О. за врѣмето и мѣстотонахождението имъ презъ отлжчката имъ. Следъ извинението възстановени сж били въ старата длѣжностъ и останали на свѣрхсрочна служба въ българската армия. Мобилизацията ги е заварила въ чинъ фелдфебели. А презъ балканската война и европейската за бойни отличия на полето на честта не само сж били наградени за храбростъ, но сж били и произведени въ офицерски чинъ като стигнали до капитани.

Несторъ Байновъ минавайки изъ всички бойни театри като строеви подофицеръ и офицеръ остана живъ и сега се радва на животъ въ с. Търничани — Казанлъшка околия, като още скърби за заробена Македония. А Димитъръ Андоновъ, който бѣ произведенъ въ чинъ капитанитѣ на 1 мартъ 1917 год., на 17 мартъ с. г. сложи предъ олтара на отечеството живота си, отбивайки бѣснитѣ атаки на неприятеля срещу Червената стена въ Перистеръ надъ гр. Битоля. Падна този левентъ синъ български, стоейки съ чудно спокойствие предъ своята рота. Разкъсанъ отъ граната, остана той въ незнаенъ гробъ въ Перистеръ до гробоветѣ на славнитѣ илинденци отъ 1903 г. И духътъ му се носи надъ тази измъчена страна, за свободата на която той всичко бѣше далъ и най-сетне ѝ даде и живота си, животъ, който ще служи за примѣръ на подрастващитѣ поколѣния въ България и Македония.

Вѣчна му память и неувѣдаема слава като на храбъръ илинденецъ и достоенъ синъ и воинъ на България.

П. Ацевъ

На Райка Жинзифовъ

Зощо се Велесъ нокеска
потресе дури измени,
а Вардаръ запра да мине
по свойте стари патища?

Зощо се така мения,
срѣдъ таа полнокъ никоа?
Въ огинъ ли силенъ вивнаа
или ги чума замори?

Ни въ огинъ силенъ вивнаа
нити ги чума замори,
тукъ стана чудо голѣмо —
Жинзифотъ отъ гробъ излѣзе!

Първенци отъ с. Лѣсково (мегленско)

Бъгълъ етнографски прегледъ на една частъ македонски българи

Тази частъ отъ Македония, която днесъ се намира въ предѣлитъ на сегашната гръцка държава, къмъ срѣдата на миналия вѣкъ, когато се заражда интересътъ къмъ битовата култура и езика на българските славяни, се оказва плътно населена отъ славяни, които носятъ всички характерни, битови и езикови особености на българския народъ. Нѣщо повече, въ славистичнитъ срѣди почва да си пробива пътъ мнението, че само проучването на бита и езика на тия славяни ще хвърли свѣтлина върху най-сжщественитъ въпроси въ славистиката. Следъ войнитъ, обаче, особено следъ голѣмата общеевропейска война, въ живота на македонскитъ българи, които живѣятъ въ тази частъ на Македония, станаха значителни промѣни. Последваха редица изселвания и заселвания. Държавата владетелка — Гърция, известно е, че отпочна системна асимилаторска дейностъ, която вече заплашва да погълне тия наши братя. Много естествено, всичко това не може да нѣма жестоки последици за българската етнография на тия славяни, разбираана като съвокупностъ отъ всички битови особености: народни пѣсни и приказки, обичаи и традиции, носии, народни поминѣци. Понеже този въпросъ не е разглежданъ въ литературата, свързана съ македонскитъ освободителни борби, намирамъ за навременно да се спра върху сегашното състояние на народната култура на българитъ отъ Македония подъ гръцка власт.

За сега предъ читателитъ на „Илинденъ“ ще изнеса нѣкои свои наблюдения и изводи върху етнографската сждба на българитъ отъ Македония, преселени въ сегашна политическа България. Въ друга статия ще имамъ случря да изнеса нѣкои сведения за сждбата на българското народно творчество и българския езикъ на останалитъ по роднитъ си мѣста македонски българи. Въ трета статия, ако условията позволятъ, ще дамъ и едно общо заключение.

Най-голѣмата преселническа вълна отъ Македония подъ гръцка властъ въ България последва непосредствено следъ свѣтовната война. Известно е, че това преселване бѣ подсилено отъ една конвенция за така нареченото доброволно изселване, подписана въ Ньой прѣзъ 1919 г. Въ сжщностъ конвенцията служеше само като предлогъ, използванъ умѣло отъ гръцкото правителство, което задъ тази узаконена размѣна на населения между нея и България, вършеше всички възможни притискания надъ българитъ въ Македония. Преселницитъ българи въ първитъ години на своя бѣжански животъ преживѣха всички ужасии и тревоги, които носи бѣжанията, при все че отъ страна на българското правителство и разнитъ мѣстни и чуждестранни благодетелни институти се направиха доста голѣми усилия, за да бжде облекченъ животътъ на тия бѣжанци. На първо време бѣжанецътъ имаше да се справи съ новитъ климатически и социални условия въ новитъ си мѣстожителства. Последва увеличение на смъртността и заболяванията. Така напримѣръ въ с. Лесково, Мегленско, годишно срѣдно умирали по 3 души. Следъ преселването, станало презъ 1924/25 г., до къмъ 1934 г. между бѣжанцитъ отъ сжщото село е има-

ло 114 смъртни случая. Или смъртността се е близу очетворила. Но освенъ тѣзи физически несподи, които безъ друго сж имали отражения и върху душевния животъ на бѣжанеца, последниятъ преживѣ и други душевни тревоги поради това, че настаняването на бѣжанцитъ не стана съ огледъ на тѣхния произходъ, сиречъ, бѣжанци отъ едно и сжщо село, или една областъ не бѣха настанявани заедно. Бѣжанци отъ солунско бѣха настанявани заедно съ бѣжанци отъ драмско, или бѣжанци отъ воденско заедно съ бѣжанци отъ сѣрско. Има случаи дори, когато отъ едно и сжщо село бѣжанцитъ сж настанявани въ 5—6 различни селища, както се вижда отъ приложената таблица за бѣжанцитъ отъ Мегленско:

Отъ кое село	Семейства	година на преселването	Сегашно мѣстожителство
Лѣсково	100	1924/25	гр. Ямболъ (35), гр. Тополовградъ (35), с. Гол. Манастиръ (15), София (8), гр. Петричъ (4), с. Мал. Манастиръ (3).
Тушимъ	70	1916	гр. Ст. Загора (30), гр. Г. Джумая (30), Асеновградъ (10).
Сборско	20	1916	гр. Ст. Загора (6), градъ Ломъ (4), гр. Петричъ (4), Св. Врачко (6).
Пожарско	15	1924	гр. Варна (8), Ст. Загора (1), София (6).
Саракиново	30	1923	София (18), с. Дол. Воденъ (10), гр. Св. Врачъ (1), гр. Шуменъ (1).

Така разпокъсването на тлюде съ сродни традиции и общи битови особености, пѣсни, обичаи, дори и общи роднински връзки не безболезнено бѣ понесено отъ бѣжанеца. Твърде характерно е, освенъ това че у насъ почти нѣмаме бѣжански селища, които да носятъ имена на съответното селище отъ гдето произхождатъ бѣжанцитъ. Когато, ако имаме бѣжанци отъ едно и сжщо село, настанени заедно, несъмнено, ако и да не бѣха прекръстили новото селище, но то сигурно щѣше по общинския си животъ да напомня за напуснатото селище въ Македония. Вмѣсто това групи отъ по нѣколко бѣжански семейства едноселци настанени всрѣдъ групи отъ разни села, нѣкъде дори и всрѣдъ бѣжански групи отъ разнитъ краища на етнографска България, не само, че не можеха свободно да проявятъ своитъ битови особености, но по-малкитъ групи обикновено и напълно се погълнаха отъ по-голѣмитъ. На първо време бѣ занамарена носията. Следъ това хората и пѣснитъ. По-късно много отъ обичаитъ. На много мѣста почна да се промѣня и наречието. Въ с. Голѣмъ Манастиръ, Елховско, гдето сж настанени бѣжанци отъ Македония, отъ

дветъ части на Тракия и около 100 семейства преселници изъ свободнитъ български покрайнини или мѣстни българи, както е прието да се наричатъ, до преди нѣколко години въ празнични дни се играеха три хора: македонско, тракийско и мѣстно българско. Днесъ вече почти всички етнографски различия сж изравнени. Играе се едно хоро. Виждатъ се едни носии. Чува се дори и единъ диалектъ.

Още по-зла е етнографската сѣдба на онѣзи бѣжанци, които не се възползуваха отъ облагитъ на закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитъ, а съ собственитъ си срѣдства потърсиха поминѣкъ по по-големитъ или малки градове. Изгубването на етнографскитъ особености у тѣхъ бѣ усилено отъ две обстоятелства. Отъ една страна тѣзи бѣжанци лесно се подадоха на влиянието на съвременната цивилизация, заедно съ нейната отрицателна страна, като замѣниха сагията и сокардата съ роклята и коженото палто, или замѣстиха народната пѣсенъ съ шлагера. Отъ друга страна бѣжанцитъ, които бѣха настанени по градоветъ естест-

вено не можеха да упражняватъ много отъ народнитъ поминѣци познати въ Македония, като козарството, овчарството, вѣглищарството, дърварството, земедѣлието и др. А отъ тамъ се забравиха и всички обичаи, свързани съ тѣзи поминѣци.

Така, подъ тревогитъ и нравственитъ сътресения, които изживѣ бѣжанецътъ, и по силата на разнитъ странични влияния и заимствувания сжщиятъ ускорено губи, на много мѣста дори и е напълно изгубилъ своя етнографски видъ. Пѣснитъ не се пѣятъ съ тази наивностъ, съ която се пѣеха въ Македония. Много отъ обичаитъ се забравятъ. Това особено важи за подрастващитъ бѣжански поколения.

Дано изгубването на външнитъ етнографски белези (носии, пѣсни, обичаи) не се последва и отъ изгубването на душевнитъ антроположки особености: смѣлостъ, усърдие, подвижностъ и творчески духъ хѣрактерни за македонския българинъ!

Кирилъ Младеновъ

Положението

Въ Европа презъ последния месецъ събитията се развиватъ, пакъ както по-рано, при атмосферата, която се създаде отъ голѣмия фактъ на сдружаването на авторитарнитъ държави Германия и Италия за борба срещу реда, установенъ отъ парижкитъ договори за миръ, и срещу методитъ на действие на благодетелствуванитъ отъ тия договори държави. Осѣта Римъ-Берлинъ, прочее, продължава да е въ центъра на събитията и да върти колелото на тия събития. Едно следъ друго се редятъ исканията отъ страна на Берлинъ и Римъ, редятъ се една следъ друга акциитъ, които сж предназначени да докаратъ резултати не въ смисѣла на общото омиротворение, както го разбиратъ Лондонъ, а особено Парижъ, а въ смисѣла, както го разбиратъ сдруженитъ Италия и Германия, които продължаватъ енергично въ своето настѣпление и печелятъ все повече теренъ, докато другата страна само говори, разсѣждава, увещава и... отстъпва, губи позиции и то не маловажни позиции. Югославия и Полша днесъ сж по-близо до Римъ-Берлинъ, отколкото до Парижъ и Лондонъ. Белгия отдавна възприе становището на пълна независимостъ. Ромъния спрѣ за известно време по новия пѣтъ, който щѣше въ скоро време да я отведе къмъ Берлинъ, но това спиране още не значи връщане къмъ старото ѣ становище по международнитъ въпроси.

Въ съвета на представителитъ на Балканското съглашение, станалъ на 26 февруарий т. г. въ Анкара, призна се правителството на генералъ Франко въ Испания, което е косвено одобрение на поведението на Германия и на Италия по испанския въпросъ и засилване позициитъ на тия две страни срещу позициитъ на Франция. А знае се, колко много важни сж за нея тия позиции. Да не говоримъ за постепенното признаване на италианския завладяване на Етиопия отъ много вече европейски държави, включително и „приятелки“ на Франция. Най-пресниятъ случай е съ Полша, чийто министъръ на външнитъ работи г. Бекъ, на 8 мартъ т. г. въ Римъ пий наздравица за италианския кралъ и императоръ на Етиопия.

Това сж все придобивки за Римъ-Берлинъ, осигурени чрезъ политическото настѣпление на дветъ държави срещу позициитъ на Франция и отчасти на Англия. Отчасти на Англия, затова, защото се знае, че тя, колкото и да се интересува отъ континенталнитъ европейски работи, все пакъ главнитъ ѣ грижи сж по далечни краища на земното кълбо, дето лежатъ залозитъ за нейното развитие и могъщество. Много често въ английския печатъ се изтъква, че интереситъ на Великобритания налагатъ тя да не се заангажира много съ европейскитъ работи. Това се знае отъ противната страна и се използва за печелене на нови успѣхи. Съвсемъ напоследъкъ дори, когато отъ английска страна се проявяваше известно предразположение къмъ Германия за смекчаване на европейската политическа натегнатостъ и за започване на разговори за взаимни отстъпки, отъ германска страна се даде на Лондонъ да разбере, че ще бѣже по-добре той да си гледа и да си урежда работитъ по далечнитъ морета, които миятъ брѣговетъ на английскитъ владения, а европейскитъ работи да остави на Германия да ги нарежда.

Така Германия се възправя въ сърдцето на Европа вече като сила, която не само оспорва на Франция правото за диктуване при нареждането на европейскитъ работи, но и заявява, че огъ сега нататъкъ тя ще диктува.

Разбира се, не може още да се каже, че това мирно-временно сражение, което отъ години вече се води на международна политическа почва въ Европа, е дошло до последния си решителенъ моментъ и не може да се каже съ положителностъ на чия страна ще бѣже окончателната победа и изобщо — дали то ще свърши съ пълна победа на едната страна. Защото по европейскитъ фронтове има да се явяватъ още непредвидени сили и фактори отъ економическо и политическо естество, а може да се очакватъ и известни „измѣнчивости“ отъ завчерашни приятели.

Ако има възможностъ да се проследи какво се пише за сегашното състояние на международното положение въ нашия материкъ, ще се види, че никога положението не е било по-забъркано, че никога на международната арена не сж действували по-многобройни и по-противоречиви сили и, че никога сѣдбата на народитъ и на мира не е била въ по-голъма зависимостъ отъ непредвиджани, неочаквани и малко податливи на опредѣляне сили, както това е днесъ. И по-рано въ политиката не е имало много моралъ, но днесъ той като че ли напълно отсъствува. Обещания, спогодби, договори — всичко днесъ като, че е напълно изгубило своя практическа смисѣлъ. Съ единъ замахъ може всичко това да се отхвърли и не се явява дори малко червенина на срамъ по лицето на оногоя, който го отхвърля. Днесъ господствува една универсална формула, която може да се изтъква като оправдание за всѣка стѣпка въ политическитъ ходове: „висшитъ интереси на отечеството“. Задъ тая формула се криятъ страхотни изненади. Затова, при повсемѣстното недовѣрие на всички къмъ всички, едно е само, което не се укрива: — неограничаваното и съ експресна бързина въоръжаване на всички, ужъ въ защита на мира, а въ сжщностъ за защита на собствени интереси и територии.

Следъ като О. Н. стана като жалка останка отъ опити за създаване на единъ международенъ факторъ за изглаждане на конфликти и за гарантиране на условия за международенъ миръ и сътрудничество, днесъ нѣма сила, която ще може да канализира разнороднитъ интереси на разпокъсаната Европа. Никога европейскитъ свѣтъ не е билъ свидетелъ на такива чести и нервни сновения на първи политически лица отъ столица въ столица, както това е днесъ. Туй показва само колко е тежко положението въ всички страни и още показва — не толкова желание да се направи нѣщо практично за предотвратяване на страшната катастрофа, заплашваща вече самата европейска цивилизация, а по-скоро желание да не се пропусне нѣщо отъ тия сновещи изъ разни страни държавници неразбрано, неузнато отъ онова, което всѣка страна поотдѣлно, у дома си, на тайно, крои по отношение на другитъ.

При това положение на по-заденъ планъ оставатъ съображенията за възприети идейни начала, дори за национално достоинство, като сантиментъ който има безспорно

своята реална стойност, но който все пак е от естество въ дадените моменти да замъгли и отдалечи от ясното виждане перспективите на суровата политическа действителност и на първа линия застават непосредствените нужди и задачи на националните политики, които се следват с оглед на по-дълбоки интереси на съответната страна и на по-далечното бъдеще на съответната нация. При сегашното политическо положение на Европа напълно прилѣга поговорката: „Давящия се — и за змия се лови“.

Така само би могло да се обясни постѣпката на австрийския канцлеръ, г. Шушницъ, съ отиването му въ Берхтсгаденъ, въ Германия, цето има кратъкъ разговоръ съ г. Хитлеръ, вследствие, на който разговоръ, непосредствено следъ срещата въ Австрия се дадохъ нѣкои улеснения и права на австрийскитѣ национал-социалисти и съ туй се засили настроението тамъ въ полза на едно единение съ Германия.

Причини отъ разнo естество, между тѣхъ навѣрно и причини отъ воененъ характеръ, ще да сж накарали Германия да натисне, педала откъмъ Австрия и да поиска едно по-скорошно изяснение на поведението на правителството ѝ по отношение на германскитѣ усилия за окончателно и цѣлостно привързване на Австрия къмъ днешна Германия. Стана дума въ печата, дори за струпване на германски войски на австрийската граница. Австрия, осиромашѣла, одрипавѣла, малка, безпомощна, изоставена, дори и отъ немошното вече Общество на Народитѣ, колкото и да държи на своето национално, въ смисълъ на държавно достойнство, колкото и да цени независимостта и политическата си свобода, изглежда не е могла да се противопоставя на голѣмия и застрашителенъ натискъ отъ страна на Германия и канцлерътъ ѝ г. Шушницъ билъ принуденъ да приеме нѣкои условия, които, ако се изпълнятъ, сигурно въ скоро време ще доведатъ до сливане на Австрия съ Германия. Г. Шушницъ не е смѣталъ, че ще послужи на страната си, ако се остави да бѣде още на другия денъ смазана Австрия подъ германския воененъ ваялъ. За да остане вѣренъ на священното чувство за национално достойнство, той е действувалъ като реалистъ въ политиката и при това като реалистъ, който се намира въ положение на давящъ се. Сигурно той е смѣталъ, че ще му се даде по-късно да спечели отъ друга нѣкоя страна теренъ, а може би и подкрепа, за да се изплъзне отъ надвесилата се надъ Австрия германска опасностъ.

Но, както при всѣка сдѣлка между две страни, които я правятъ не по свободна и добра воля, а за да постигне нѣкакво изкористване (отъ едната страна) и да се избѣгне нѣкаква непосредна опасностъ (отъ другата страна) едната отъ дветѣ страни остава изиграна и въ случая съ австро-германскитѣ отношения отъ последни дни трѣбва да се предполага, че нѣкой отъ така договорящитѣ ще остане изигранъ. На 9 мартъ т. г. австрийското правителство, за изненада на свѣта, реши да произведе на 13 мартъ народно допитване, за да се види дали австрийскиятъ народъ желае да живѣе въ една независима Австрия или не. Това е може би една смѣла крачка отъ страна на г. Шушницъ, направена въ толкова скоро време следъ срещата му съ г. Хитлеръ, съ намѣрение да „надхитри“ партнера си, но тѣй, като тия работи се правятъ следъ обмисляния и разговори въ добре изолирани отъ око на общественото мнение кабинети, кой може съ сигурностъ да каже какво въ действителностъ се цели съ такова едно народно допитване и въ сжщностъ не се ли подготвя по единъ сложенъ начинъ едно сливане на нѣмска Австрия съ нѣмска Германия.

Защото изглежда, че за скоро, пъкъ и до последната минута, за запазването на политическата независимостъ на Австрия се грижеха и бѣха заинтересовани не толкова самитѣ австрийци, колкото нѣкои отъ европейскитѣ държави, между тѣхъ и Италия. Какво ще стане съ Австрия — ето единъ извънредно тревоженъ въпросъ, отъ разрешението на който ще зависи и осѣта Римъ-Берлинъ, и изобщо цѣлия ходъ на европейскитѣ събития. Телеграми съобщиха вече на 11 мартъ, когато пишемъ тия редове, че германски войски вече се струпали по австрийската граница вследствие на обявяването на народното допитване въ Австрия. Германия вѣроятно ще иска да използва всеевропейската заливия и забърканостъ, както и военната неподготвеностъ на Англия, която би могла, при пълна боева готовностъ да разпорежда съ тежестъ на думата си за нѣкои европейски работи, и да тури рѣка на Австрия. По тоя начинъ тя ще добие много по-голѣма сила — несъответно на броя на австрийското население, по-голѣма сила — като разшири на

югъ границитѣ си и като застане на не добре защитенъ фронтъ на Франция. А и би се приближила до Адриатическо море. Германия вѣроятно предвижда, че Италия може при единъ обратъ на нѣкои работи, да се поотегли на страна и да се обърне къмъ други сили за приятелство, та бърза да се осигури откъмъ Австрия.

А за такова отдѣляне на Италия отъ Германия, Лондонъ доста майсторски поработи въ последно време. Добре осведомениятъ Лондонъ за германскитѣ поплъзновения къмъ Австрия и за неприятността, която тия поплъзновения причиняватъ въ Италия, ще да е намѣрилъ, че тѣкмо сега е моментътъ благоприятенъ за разклащане на осѣта Римъ-Берлинъ и реши да действува енергично въ тая посока. Италия, така чувствителна за признаването на завоеванието ѝ въ Етиопия и за извоюване на господстващо положение въ Срѣдиземно море, не желаше да преговаря за подобряване на отношенията си съ Великобритания, докато начело на британската външна политика стоеше непреклонния въ разбиранията и принципитѣ си г. Идънъ, който държеше за една жива сплотеностъ съ Франция, безъ да се правятъ отстъпки на Римъ-Берлинъ.

Лондонъ, далековидниятъ, консервативниятъ и реалистътъ, пожертвува своя, блѣтвищъ съ дарби и достойнство предателъ на най-добритѣ английски качества, министъръ на външнитѣ работи г. Идънъ и премахна пречката за сключване спогодба съ Римъ.

Идънъ не падна поради натискъ отъ страна на Италия, а бѣ отстраненъ отъ г. Чембърлейнъ по собствени негови разбирания, поради плана му, чието осществяване той смѣтна за по-ценно за сегашнитѣ и за утрешнитѣ интереси на Англия, отколкото едно запазване на национално достойнство, къмъ което сж по-чувствителни обикновено романтицитѣ въ политиката. Въ Англия и вънъ отъ Англия падането не г. Идънъ се схвана като слабостъ. Но за трезвитѣ умове тази „слабостъ“ не бѣ такава въ действителностъ. Това бѣ проявление на мъдростъ въ името на жизненитѣ интереси на Англия.

Преди всичко, тя още не се е въоръжила до оная степенъ, при която Лондонъ ще може, и съ чувство за национално достойнство, каквото никога не му е липсвало и съ сигурностъ, че ще може да постави задъ думитѣ си нуждното число топове и аероплани, да заговори твърдо и заповѣднически въ Европа. До като дойде за нея това време, тя ще трѣбва да прави всичко, за да се отлага избухването на въоръжени конфликти. А освенъ това и надъ всичко, сега бѣ времето най-сгодно да се тури клинъ между Римъ и Берлинъ. Особено следъ като станаха явни отъ речта на г. Хитлеръ на 20 февруарий агресивнитѣ намѣрения на Германия спремо Австрия. Въ сжщностъ г. Хитлеръ съ тия си намѣрения стана причина г. Идънъ да напусне кабинета. Защото за Лондонъ съ това напускане се спечелваше, и безъ това недоволната вече отъ Германия, Италия за сближаване съ Англия.

Понастоящемъ се водятъ вече преговори между Римъ и Лондонъ за англо-италианска спогодба. Какво ще излѣзе отъ тѣхъ не може за сега да се предвиди, но не е изключена възможността, ако не се дойде до нѣкакво строителство за мирно съжителство въ Европа, да се извършатъ нѣкои прегрупирувания на силитѣ и заедно съ това да се разбъркатъ и осуетятъ нѣкои планове на двойницата Италия-Германия.

Франция, която въ първитѣ дни следъ падането на г. Идънъ се показа доста нервна, скоро си възвърна самообладанието, защото сигуно видѣ, че г. Чембърлейнъ може би още по-добре ще действува за отслабването на застрашаващото я съдружие Римъ-Берлинъ.

Къмъ края на месецъ февруарий въ Москва започна единъ шуменъ и ужасенъ по инсценировката си процесъ. Това е едно явление съ голѣми политически последици и което, за сега поне, за свѣта е нѣщо, което рисува моралното падение и чудовищността на методитѣ на управление въ тази нещастна страна. Отъ тоя процесъ се вижда не само какъ революцията изяжда чедата си, но и съ каква скотщина и съ каква безчовѣчностъ тя върши това. Нѣкои предвиждатъ, че този процесъ е отъ естество да докара скоро края на Сталиновата диктатура и въ такъвъ случай, при другитѣ кризи, които преживѣва Европа, ще се прибави още елемента на съветската криза, който не е чудно да има и решаващо значение за изхода отъ общоевропейската голѣма криза.

Както и да е — близкитѣ дни сж пълни съ изненади и носятъ семето на едно разрешение. Дано да е миролюбиво.

Илинденска организация

СКЪРБНА ВЕСТЬ

Съ скърбъ съобщаваме на Илинденци и Македонската емиграция, че вчера, 3 т. м. въ 8 ч. пр. об. се помина

АНАСТАСЪ СТ. СПРОСТРАНОВЪ

на 60 год. възраст, родомъ отъ Охридъ.

Покойниятъ, като учителъ, е билъ активенъ работникъ въ редоветъ на В. М. О. Р. О., свършилъ школата за запасни офицери въ Княжево, презъ хуриета връща се въ Охридъ и основава юнашко дружество, а презъ войнитъ взелъ участие като офицеръ, стига до чинъ капитанъ и е награденъ съ 3 ордена за храбростъ. Помина се отъ усложнения, последици отъ ранитъ, получени презъ войнитъ. **Богъ да го прости!**

Тленнитъ му останки ще се вдигнатъ отъ дома му ул. „Маринъ Дриновъ“ 5, а опѣлото му ще се извърши днесъ, 4. т. м. 2 ч. сл. об. въ черквата „Св. София“.

Отъ Ръководното тѣло на Илинденската Организация

Собственишка Кооперативна Банка

пл. „Св. Недѣля“ 2 — София. Телеф. № 2-01-34

ИЗВЪРШВА ВСИЧКИ БАНКОВИ ОПЕРАЦИИ —

преводи, инкасо, сконтира полици и др.

ПОДЪРЖА РЕДОВНИ КОРЕСПОНДЕНТСКИ ВРЪЗКИ

съ всички популярни банки въ Царството.

Дава заеми съ 8% гдаишна лихва. **Приема влогове** съ 5 и 6% годишна лихва.

Има организирана слунба за детски седмични влогове

при условия, които конкуриратъ всички други банки. Внасянето на седмичния влогъ отъ 20, 50 или 100 лева става въ дома на вложителя чрезъ

специални банкови инкасатори.

СОБСТВЕНИЦИ, давайте влоговетъ си и извършвайте всички свои банкови операции само чрезъ вашата — **СОБСТВЕНИШКА БАНКА.**

Най-стария и най-голѣмъ складъ въ бранша!

БРАТЯ МАДЖУНКОВИ

РУСЕ

Телефони 29-85 и 25-59

СОФИЯ

Мария Луиза, 61. Тел. 3-15-27 и 2-51-84

Телеграфенъ адресъ **МАДЖУНКОВИ**

Поднасятъ на г. г. содопроизводителитъ въ България:

1. Патентовани подъ № 3367 отъ 3 августъ 1937 г. сифоновы глави, които въ новата си форма притежаватъ най-голѣма издържливостъ и трайностъ. Фирмата е единственъ продавачъ за България на така подобренитъ „**Карлъ Похтлерови**“ глави и главенъ доставчикъ на всички артикули въ свръзка съ производството на сода и лимонада.

МАКЕДОНСКА КООПЕРАТИВНА БАНКА

СОФИЯ

ул. „Пирот “ 5

Тел. № 2-5226 и
№ 2-5227

Банката брой къмъ 1. I. 1938 г. надъ 4.000 члена.
СОБСТВЕНИ СРѢДСТВА : капиталъ и резерви — 26.000.000 лв.

Влогове надъ 36.000.000 лв.

Други разполагаеми срѢдства 30.000.000 лв.

Пласменти надъ 80.000.000 лв.

Банката обслужва на своитѣ членове съ краткосрочни заеми, сконто, текущи смѣтки срещу поржчителство и срещу залогъ на бежански облигации при износни лихви и условия. Приема влогове — срочни, безсрочни, дѣтски съ касички; сжщо така има специална служба за спестявания срещу спестовни марки чрезъ инкасатори.

Банката издава гаранционни удостовѣрения за участие въ търгове и извършва преводи и инкасира преводи при най-минимални КОМИСИОННИ.

Кореспонденти въ цѣлото Царство